

Technická univerzita v Liberci

FAKULTA PŘÍRODOVĚDNĚ-HUMANITNÍ A PEDAGOGICKÁ

Katedra: ČESKÉHO JAZYKA A LITERATURY

Studijní program: FILOLOGIE

Studijní obor: ČESKÝ JAZYK A LITERATURA

URBANONYMIE MĚSTA TEPLIC URBANONYMY OF TEPLICE TOWN

Bakalářská práce: 10-FP-KČL-B-16

Autor:

Petra Kábová

Podpis:

Petra Kábová

Vedoucí práce: Mgr. Václav Lábus

Počet

stran	grafů	obrázků	tabulek	pramenů	příloh
65	5	0	0	8	1

V Liberci dne: 30. 4. 2012

TECHNICKÁ UNIVERZITA V LIBERCI

FAKULTA PŘÍRODOVĚDNĚ-HUMANITNÍ A PEDAGOGICKÁ

Katedra českého jazyka a literatury

ZADÁNÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

(pro bakalářský studijní program)

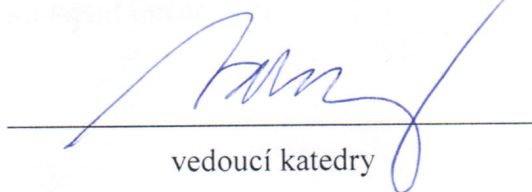
pro (kandidát): Petra KÁBOVÁ
adresa: Fügnerova 1107/1, 415 01 Teplice
studijní obor (kombinace): Filologie - český jazyk a literatura
Název BP: **Urbanonymie města Teplic**
Název BP v angličtině: **Urbanonyms of Teplice Town**
Vedoucí práce: Mgr. Václav Lábus
Konzultant:
Termín odevzdání: duben 2011

Poznámka: Podmínky pro zadání práce jsou k nahlédnutí na katedrách. Katedry rovněž formulují podrobnosti zadání. Zásady pro zpracování BP jsou k dispozici ve dvou verzích (stručné, resp. metodické pokyny) na katedrách a na Děkanátě Fakulty přírodovědně-humanitní a pedagogické TU v Liberci.

V Liberci dne 21. 4. 2010

děkan

vedoucí katedry

Převzal (kandidát):

PETRA KÁBOVÁ

Datum:

23. 11. 2012

Podpis:

P. Kabová

Název BP: URBANONYMIE MĚSTA TEPLIC

Vedoucí práce: Mgr. Václav Lábus

Cíl: Popsat současnou urbanonymii města Teplic a postihnout hlavní pojmenovací motivy.

Požadavky: Sestavit přehled názvů veřejných prostranství (ulic a náměstí) s uvedením jejich sémantickomotivační charakteristiky.

Metody: Excerpce urbanonym z informační literatury, plánů města a regionálních studií. Popis zvolené oblasti a systematická klasifikace podle zvolených kritérií.

Literatura: BAYEROVÁ, N.; ŠRÁMEK, R. Podíl onomastiky při standardizování urbanonymie. In: Urbanonymia. Bratislava, 1988.
HARVALÍK, M. Synchronní a diachronní aspekty české onymie. Praha, 2004.
Encyklopedický slovník češtiny. Praha, 2002.
LUTTERER, I.; ŠRÁMEK, R. Zeměpisná jména v Čechách, na Moravě a ve Slezsku. Havlíčkův Brod, 1997.
MATÚŠOVÁ, J. Vývoj a standardizace pomístních jmen a urbanonym v českém pohraničí. NŘ, 1989, roč. 72, s. 179–186.
OLIVOVÁ-NEZBEDOVÁ, L.; KNAPPOVÁ, M.; MALENÍNSKÁ, J.; MATÚŠOVÁ, J. Pomístní jména v Čechách. Praha, 1995.
PROFOUS, A. Místní jména v Čechách I–IV. Praha, 1947-1957.
ŠMILAUER, V. Úvod do toponomastiky. Praha, 1963.
ŠMILAUER, V.; SVOBODA, J. Místní jména v Čechách. Praha, 1960.
časopis Acta onomastica
Regionální literatura o Teplicích a okolí

Čestné prohlášení

Název práce: Urbanonymie města Teplic
Jméno a příjmení autora: Petra KÁBOVÁ
Osobní číslo: P09001074

Byl/a jsem seznámen/a s tím, že na mou bakalářskou práci se plně vztahuje zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon), ve znění pozdějších předpisů, zejména § 60 – školní dílo.

Prohlašuji, že má bakalářská práce je ve smyslu autorského zákona výhradně mým autorským dílem.

Beru na vědomí, že Technická univerzita v Liberci (TUL) nezasahuje do mých autorských práv užitím mé bakalářské práce pro vnitřní potřebu TUL.

Užiji-li bakalářskou práci nebo poskytnu-li licenci k jejímu využití, jsem si vědom povinnosti informovat o této skutečnosti TUL; v tomto případě má TUL právo ode mne požadovat úhradu nákladů, které vynaložila na vytvoření díla, až do jejich skutečné výše.

Bakalářskou práci jsem vypracoval/a samostatně s použitím uvedené literatury a na základě konzultací s vedoucím bakalářské práce a konzultantem.

Prohlašuji, že jsem do informačního systému STAG vložil/a elektronickou verzi mé bakalářské práce, která je identická s tištěnou verzí předkládanou k obhajobě a uvedl/a jsem všechny systémem požadované informace pravdivě.

V Liberci dne: 27. 4. 2012

Petra Kábová

Poděkování:

Děkuji vedoucímu práce Mgr. Václavu Lábusovi za odborné vedení, konzultace a podnětné rady.

Dále děkuji paní Aleně Rapprichové z Regionální knihovny Teplice za materiály, rady a cenné připomínky.

Anotace:

Bakalářská práce pojednává o urbanonymii města Teplic. Zaměřuje se zejména na honorifikační názvy oslavující významné osobnosti.

Úvodní část představuje teoretická východiska práce. Jádrem práce je analýza 140 názvů ulic a náměstí a jejich klasifikace podle různých kritérií. Zjištěné výsledky jsou zaneseny do grafů. Pozornost je věnována nejen sémantické analýze, ale také klasifikaci sebraného materiálu z hlediska jazykového. V práci jsou zachycena přejmenování honorifikačních názvů, ke kterým došlo během jejich vývoje, a je objasněn původ těchto konkrétních urbanonym.

Cílem této bakalářské práce je popsat současnou honorifikační urbanonymii města Teplic a v jejím rámci postihnout hlavní pojmenovací motivy.

Klíčová slova: Honorifikační motiv, Teplice, urbanonyma.

Annotation:

The Bachelor thesis is concerned with the urbanonymy of the Teplice town. Mainly, it is focused on honorific street names which commemorate significant people. In the introduction theoretical bases of the thesis are described.

The majority part of the work is concerned with an analysis of 140 names of streets and squares and its classification according to various criteria. The detected results are applied to the graphs. The author focuses not only on the semantic analysis but also on the classification of material from the formal point of view. In the thesis there are depicted honorific urbanonyms, which were renamed during their development.

The origin of these specific urbanonyms is also clarified. The Bachelor thesis describes current honorific urbanonymy of the Teplice town and focuses on its main naming motives.

Keywords: Honorific motives, Teplice, urbanonymy.

Obsah

1. ÚVOD	1
2. TERMÍN URBANONYMIE	2
2.1. HONORIFIKAČNÍ MOTIV V ČESKÉ URBANONYMII	2
3. HISTORICKÝ VÝVOJ MĚSTA.....	4
4. VZNIK NÁZVU MĚSTA TEPLICE.....	6
5. SÉMANTICKÁ MOTIVACE NÁZVŮ ULIC	7
5.1. HISTORICKO-POLITICKÁ SITUACE.....	7
5.2. VLIV POLITICKÉ SITUACE NA URBANONYMII TEPLIC	9
5.2.1. <i>Přejmenování ulic z období 1947–1954.....</i>	<i>11</i>
5.2.2. <i>Přejmenování ulic z roku 1991</i>	<i>11</i>
6. PŘEHLED SOUČASNÝCH POJMENOVÁNÍ TEPLICKÝCH ULIC A JEJICH HISTORICKÝCH NÁZVŮ	13
7. KLASIFIKACE HONORIFIKAČNÍCH URBANONYM Z HLEDISKA SÉMANTICKÉHO	49
7.1. FREKVENCE MOTIVAČNÍCH TYPŮ	50
7.2. FREKVENCE PŘÍJMENÍ A RODNÝCH JMEN V ULIČNÍM NÁZVOSLOVÍ	50
7.3. FREKVENCE NÁZVŮ ULIC DEDIKAČNÍHO TYPU.....	51
7.4. FREKVENCE OSOBNOSTÍ OBECNĚ ZNÁMÝCH A SPJATÝCH S REGIONEM.....	51
7.5. SROVNÁNÍ SOUČASNÉ URBANONYMIE SE STAVEM V LETECH 1918– 1938.....	52
8. KLASIFIKACE HONORIFIKAČNÍCH URBANONYM Z HLEDISKA FORMÁLNÍHO	53
8.1. KONKURENCE GENITIVNÍCH VAZEB A INDIVIDUÁLNĚ POSESIVNÍCH ADJEKTIV	53
8.2. USTÁLENÉ HISTORISMY	54
9. ZÁVĚR.....	55
10. POUŽITÁ LITERATURA:	57
11. PRAMENY:	60
12. PŘÍLOHY	61
12.1 VÝZNAMNÉ OSOBNOSTI TEPLIC	61

1. ÚVOD

Urbanonyma v onomastické terminologii označují názvy veřejných prostranství v rámci vnitroměstské toponymie. Právě označení městských veřejných prostor se od 19. století stala nejvýznamnějšími reprezentanty honorifikačních toponym. Jejich rozbor může být vodítkem při pohledu na národní a místní historii nebo svědectvím o vnitřním světě daného společenství a o jeho hodnotách. Urbanonyma provázejí moderního člověka téměř na každém kroku a jsou neodmyslitelnou součástí našeho života, proto rozhodně zasluhují naši pozornost.

Tato práce se zabývá urbanonymií Teplic a snaží se analyzovat dedikační¹ názvy ulic a náměstí z různých hledisek. V úvodní teoretické části se zabývám definicí pojmů *urbanonymie* a *honorifikační motiv*. Věnuji se historickému vývoji města a objasňuji původ názvu města Teplice. Zmiňuji faktory, jež ovlivnily sémantickou motivaci názvů ulic, a uvádím pro zajímavost přehled několika ulic, které byly přejmenovány v období 1947–1954 a v roce 1991. Následuje rejstřík všech teplických názvů ulic a náměstí spojených se jmény osobností a soupis všech jejich dřívějších podob, které se mi podařilo od začátku 20. století do současnosti dohledat. Podle procentuálního výskytu jednotlivých sémantickomotivačních typů se pokouším zjistit, které typy motivací převažují a zda se jejich podíl v urbanonymii odvíjí od velikosti města. V Teplicích, jakožto středně velkém městě, bude poměr honorifikačních a orientačních názvů pravděpodobně vyrovnaný. Zaměřuji se také na klasifikaci z hlediska formálního. Zjištěné hodnoty budu pro lepší názornost prezentovat formou grafů.

Teoretickou oporou mi byla především nejnovější publikace od Jaroslava Davida *Kapitoly z moderní české toponymie*, dále jsem vycházela z *Úvodu do toponomastiky* od Vladimíra Šmilauera a z několika dalších odborných publikací, jejichž výčet uvádím v kapitole Použitá literatura. Důležité prameny pochází z městského archivu, kde jsem pracovala s mapami ze 7 různých období 20. století a s plánem Teplic z roku 2010. Užitečné informace jsem načerpala také z dokumentů Magistrátu města Teplice a Regionální knihovny Teplice.

¹ dedikace = věnování

2. TERMÍN URBANONYMIE

Urbanonyma jsou specifickou třídou toponym, tedy zeměpisných vlastních jmen, a týkají se tzv. městské onymie. Jedná se o označení konkrétních objektů, jakými jsou ulice, mosty, parky apod. Názory na terminologické řešení problematiky urbanonym se rozcházejí. Podle jednoho tvrzení jsou urbanonyma „vlastní jména sídelních i nesídelních objektů ležících na katastru (podle jiného mínění jen v historickém jádru) města“². V odborných textech, které se věnují tomuto tématu, se objevují i názory vyjadřující nesouhlas s používáním termínu *urbanonymie*. Jako příklad poslouží publikace *Pomístní jména v Čechách* kolektivu vedeného Libuší Olivovou-Nezbedovou, ve které se dává přednost pojmu *hodonyma* (vlastní jména dopravních cest a komunikací). Hovoří o nich jako o „jménech ulic, náměstí, nábřeží, mol, dálnic, silnic, cest, stezek, průhonů, pěšin, tunelů, brodů, mostů, lávek, přívozů, železnic, lanovek a další“³. Pokud autoři topomastických prací termín *urbanonymie* používají, shodují se zpravidla v tom, že hydronyma (vlastní jména vodních toků) a oronyma (vlastní jména tvaru vertikální členitosti povrchu zemského i mořského dna) do urbanonym nepatří. Vymezení obsahu zaváděného termínu se zdá být v konečném výsledku nejednotné a problematické. Jednou z možností je řídit se definicí Rudolfa Šrámka, který o urbanonymech píše jako o „jménech všech sídelních i nesídelních objektů nacházejících se na historicky i soudobě vymezeném katastru sídelního útvaru, který má charakter (status) města a pojmenovávající nejrozmanitější objekty (kromě antroponymických) majících pro život města význam a v katastru města se realizujících“⁴. Do urbanonym tedy můžeme zařadit městské obvody, čtvrtě, sídliště, náměstí, ulice nebo jiná veřejná prostranství, mosty, podchody, fontány, památníky, sochy, významné budovy sídelního i nesídelního charakteru, části městských opevnění, sídla rozličných institucí, významné místnosti, sály, tratě, stanice nebo zastávky. V této práci není dostatek prostoru pro zachycení všech výše zmiňovaných urbanonym, zaměřuje se proto jen na bližší definování ulic a náměstí.

2.1. Honorifikační motiv v české urbanonymii

V české onomastice existuje jen malé množství studií, které se na tuto problematiku zaměřují. Jednou z nich je Šrámkova publikace *Úvod do obecné*

² ENCYKLOPEDICKÝ SLOVNÍK ČEŠTINY, 2002, s. 506.

³ OLIVOVÁ-NEZBEDOVÁ., 1995, s. 16.

⁴ ŠRÁMEK, 1999, s. 73.

onomastiky, v níž se jako první pokusil definovat honorifikační motiv: „Onomastická teorie pod označením honorifikační, popř. honorifikující motiv, jméno, též čestné vlastní jméno, oslavné, dedikační jméno, památkové jméno, chápe motiv, který se vyvinul z posesivního, ale nevyjadřuje reálný vlastnický vztah k objektu.“⁵ V této části jsem však vycházela především z definice našeho současného jazykovědce Jaroslava Davida, který se vývojem českých oikonym dlohodobě zabývá. Podle jeho odborných statí nesplňují honorifikační názvy všechny onymické funkce. Postrádají schopnost diferenciaci, lokalizace a identifikace, jejich primární funkcí se stává nominace, jež ostatní funkce nahrazuje. Na rozdíl od názvů orientačních jsou honorifikačních toponyma nestabilní z důvodu závislosti na vnějších okolnostech, jakými jsou např. politika, společenské proměny, nacionalizace nebo kultura. Takto motivované názvy jsou onymicky a jazykově defektní, vznikají z potřeby pojmenovat, avšak v běžné komunikaci se jejich použití stává obtížným úkolem. Z komunikačně nefunkčních teplických urbanonym lze jako příklad uvést ulici *Československých dobrovolců*, která je v běžné podobě používána v podobě *Dobrovolců*. Několikačlenné pojmenování se v tomto případě neužívá, a tedy nefunguje.

⁵ ŠRÁMEK, 1999, s. 49.

3. HISTORICKÝ VÝVOJ MĚSTA

V této kapitole jsem vycházela převážně z publikace *Potulky Teplickem* od J. F. Urbana⁶ a z encyklopedie *Města a městečka v Čechách, na Moravě a ve Slezsku*⁷, informace jsem čerpala také z knihy *Teplice* od autorské dvojice historiků Kocourková a Vilím⁸.

Lázeňské město Teplice leží v údolí mezi severním okrajem Českého středohoří a severovýchodním výběžkem Mostecké pánve. Název města byl odvozen od teplých pramenů, které zde vyvěrají ze země. Podle kronikáře Václava Hájka z Libočan se objevení léčivých pramenů datuje do roku 762. Hájek se dále ve své kronice zmiňuje o horkých léčivých pramenech, které byly objeveny pastýřem vepřů. Pastýř svůj objev oznámil bohatému vladykovi Kolostujovi, který se brzy nato usadil u pramenů a nechal zde postavit hrad. Z historického hlediska se však Hájkova kronika ukázala být nepřesným a nespolehlivým zdrojem, není proto dosud zcela jasné, jak byly teplické prameny objeveny. Přesto se v lázeňském městě letopočet 762 uchytil a pověst o pastýři a Kolostujovi se mezi teplickými obyvateli nadále traduje. Archeologické nálezy však vyvrací Hájkovy domněnky a dosvědčují, že prameny byly využívány v ještě starší době. V roce 1879 byly při hloubení termálních pramenů objeveny keltské a římské mince z druhého a prvního století př. n. l. Tento nález dokládá, že Teplice jsou nejstaršími lázněmi ve střední Evropě. Avšak i u tohoto objevu zůstává záhadou, kdy a jak se mince do pramenu dostaly.

Velký zlom ve vývoji Teplic nastal v letech 1158–1164, kdy v těchto místech založila královna Judita ženský klášter na památku Jana Křtitele. Jan Křtitel byl ochráncem vod a město nosí dodnes ve znaku jeho hlavu. Jedním z důvodů, proč zde byl klášter postaven, byly právě léčivé prameny. Benediktinky tak mohly lépe pečovat o staré a nemocné. V Evropě bývalo zvykem, že města přejímala jména osad, na jejichž místě vznikla, stejně tomu bylo i v případě Teplic. U kláštera později vznikla osada, která položila základ budoucímu městu Teplice. Město se postupně opevňovalo hradbami a vystavěn zde byl i samostatný kostel. Po vyplenění kláštera křižáckými a husitskými vojsky se jeptišky rozprchly a už se do města nikdy nevrátily. Teplice následně obsadil mocný husitský vůdce Jakoubek z Vřesovic.

⁶ URBAN, 1928, s. 288.

⁷ KUČA, 2008, s. 992.

⁸ KOCOURKOVÁ, VILÍM, 2009, s. 77.

Pohusitských válkách klášter upadal a postupně zanikl. Teplice se pak rozvíjely jako řemeslnicko-zemědělské poddanské městečko, v jehož vývoji sehrávali stále větší roli lázeňští hosté. Důkazem toho je skutečnost, že tehdejší majitel panství Radoslav Vchynský nechal na konci 16. století postavit na místě dnešních lázní Pravřídlo, první kamennou lázeňskou budovu.

V první polovině 19. století se Teplice staly lázněmi, do kterých přijížděly významné osobnosti tehdejšího kulturního a politického života. Přilákaly například J. W. Goetha, L. van Beethovena, R. Wagnera, J. Dobrovského, F. Palackého, J. K. Tyla nebo J. Nerudu. Někteří významní návštěvníci lázní nevědomě ovlivnili urbanonymii tohoto města, když se jejich jména promítla do názvů ulic, náměstí a budov. V roce 1890 došlo ke sloučení Teplic a Šanova v město Teplice-Šanov a později se připojily i další přilehlé obce. Řetenice spolu s Trnovany se staly součástí Teplic za druhé světové války v roce 1942. V následujících letech se připojily také Prosetice, Nová Ves, Bílá cesta, Sobědruhy a nakonec také Hudcov. Po válce ve městě probíhala výstavba typizovaných obytných domů a panelových sídlišť. Plošným demolicím se nevyhnuly ani Trnovany, Prosetice, Nová Ves a zasaženo bylo také historické jádro Řetic. Příznivější změny přinesl až rok 1989, kdy většina domů přešla do rukou soukromníků a vzhled města se pomalu začal měnit k lepšímu.

4. VZNIK NÁZVU MĚSTA TEPLICE

Název města Teplice je slovanského původu, vznikl ze staročeského apelativa *teplice*, tak se dříve označovala lázeň nebo voda od přirození teplá.⁹ Důkaz, že toto slovo opravdu ve staré češtině existovalo, nalezneme například v textu z cestopisu panoše Jaroslava, účastníka poselství krále Jiřího do Francie „...*tu sme se také myli v té teplice a pašowali sme se dvorně*...“¹⁰. Slovo se postupně přestávalo používat, až zaniklo úplně, ale město Teplice nám ho svým názvem stále připomíná.

První historicky doložená zmínka o Teplících je v latině a pochází z období 1158–64, kdy královna Judita zakládala klášter na památku Jana Křtitele „*ad Aquas calidas in honore sancti Johannis Batiste regalis monii constructio*“¹¹ („*ad Aquas calidas*“ = „u teplých vod“). Tento text je zachycen v Letopisu Vincenciově. Na letopis později navázal Jarloch svou kronikou, v níž je název obsažený ve výrazu „*domum in Teplitz*“. Později vyvstaly dohady, jak vlastně název města psát a vyslovovat. Mnozí lidé, spolu s nimi i Gebauer, zastávali názor, že Teplice jsou pomnožného tvaru a podle toho název skloňovali, druzí oponovali tím, že název je v jednotném čísle rodu ženského „v Teplici“. Urban v *Potulkách Teplíckem* uvádí, že výraz „*ta Teplitze*“ se vyskytuje ve starých listinách z městských knih: „16. září 1510 Anna z Kovanic prohlašuje, že předstoupili před ni konšelé starší i všecka obec a města Teplice.“¹² V 17. století se ještě stále používaly oba tvary „do Teplíc“ i „do Teplice“. V konečné fázi se i navzdory historickým dokladům ustálilo substantivum v pomnožném tvaru „*ty Teplice*“¹³, které používáme v současné době.

Název města se však v minulosti vyskytoval i v jiných formách. Ve slovníku *Místních jmen v Čechách* od Ant. Profouse stojí: „Vedle podoby *Teplice* jsou doloženy ze starší doby také dial. tvary s Top-, které byly zachyceny a dlouhou dobu uchovávány od Němců. Ty se v Němčině změnily přehláskou v Töp-.“¹⁴

⁹ PROFOUS, 1957, s. 327.

¹⁰ VOKABULÁŘ WEBOVÝ, dostupné na: <http://vokabular.ujc.cas.cz/hledani.aspx>; 3. 1. 2012.

¹¹ KUČA, 2008, s. 484.

¹² URBAN, 1928, s. 227.

¹³ Hrála tu roli analogie s obcemi zakončenými na *-ice*, jež jsou většinou pomnožné. (Srov. ČIŽMÁROVÁ, 1985, s. 229–233)

¹⁴ PROFOUS, 1957, s. 327.

5. SÉMANTICKÁ MOTIVACE NÁZVŮ ULIC

5.1. Historicko-politická situace

V této kapitole jsem se opírala zejména o *Úvod do toponomastiky* od V. Šmilauera¹⁵, dále o knihu *Ulicemi města Českých Budějovic* Kováře a Koblas¹⁶. Čerpala jsem také z článku *Jména ulic: od Adama*¹⁷ uvedeného v časopisu *Neon* a z knihy *Teplice* Kocourkové a Vilíma¹⁸.

Ve středověku sloužilo pojmenování ulic především k snadnější identifikaci. Roli zde hrál buď celkový charakter dané ulice (*Dlouhá, Úzká, Dlážděná*), nebo blízký přírodní objekt (*Na louži, V jámě*). Pojmenovávalo se podle klášterů, kostelů, vesnic nebo podle domu, který v ulici stál. Nalezneme i názvy vycházející z řemesla, které se v ulici praktikovalo, nebo ze jmen významných osob, které zde bydlely. V 19. století se stalo zvykem uctívat panovníky tím, že se po nich pojmenuje ulice a náměstí. Později byly stejným způsobem oslavovány významné osobnosti národních dějin.

Uliční názvy byly kodifikovány až v druhé polovině 19. století, kdy roku 1857 vešlo v platnost císařské nařízení, podle kterého musely být ulice označeny tabulkami a opakující se názvy odstraněny.¹⁹ V této době se začíná stále častěji uplatňovat honorifikační dedikace a v názvech ulic se objevují osobnosti celonárodního významu, tato tradice přetrvávala i v následujícím století. Názvy podle významných postav a událostí však byly poplatné době, ve které vznikaly. Jakmile nastaly politické nebo národnostní změny, přizpůsobovala se jim i celá tehdejší urbanonymie. Výjimku tvořila uliční jména vycházející z tradice národního obrození, např. *Máchova, Tylova*, a vůbec názvy odkazující k velkým postavám české kultury a politiky 19. století, např. *Svatopluka Čecha, Jiráskova, Nerudova*, ty totiž nepodléhaly s výjimkou úprav či odstraňování v době nacistické okupace tlaku žádného režimu ve 20. století. Totéž platí pro urbanonyma spojená s českou reformací, např. *Husova, Komenského, Žižkova*.²⁰ Ve 20. století proběhlo hned několik zásadních změn uličního názvosloví. První důležitý zlom nastal v roce 1918, kdy se po rozpadu rakousko-uherské

¹⁵ ŠMILAUER, 1966, 231 s.

¹⁶ KOVÁŘ, KOBLASA, 2005, s. 308.

¹⁷ BIELECKI, 2000, s. 52–57.

¹⁸ KOCOURKOVÁ, VILÍM, 2009, s. 77.

¹⁹ KOVÁŘ, KOBLASA, 2005, s. 25.

²⁰ DAVID, 2011, s. 180.

monarchie a vzniku Československé republiky přejmenovávaly názvy ulic tak, aby nesouvisely s příslušníky habsburské dynastie, a zároveň vznikaly názvy nové, které se týkaly důležitých osobností první republiky. Hojně se užívalo jmen umělců, republikánských názvů a vracely se původní názvy ulic. Od roku 1923 bylo povinné dvojjazyčné značení ulic a o rok později i dvojjazyčné označení hostinců. Některá města s převahou německého etnika se tomuto nařízení snažila vyhnout nebo proti němu protestovala (např. Teplice, Slavonice).

V roce 1938 Československo podstoupilo Německu Sudety a tím se započala druhá fáze přejmenovávání, která pokračovala v době protektorátu. Zrušeny a přejmenovány byly ty názvy, které připomínaly dobu naší státní samostatnosti a národní svobody, nebo měly protiněmecké nacionální názvy. Uliční cedule obsahovaly především jména různých německých pohlavárů a vynecháno nebylo ani pojmenování po nacistickém diktátorovi Adolfu Hitlerovi. Toto období končí rokem 1945, kdy s odsunem německého obyvatelstva vzniklo z dvojjazyčné oblasti území prakticky jednojazyčné. Nacistické názvy byly odstraňovány a nahrazovány jmény významných představitelů českého národa, jmény důležitých zahraničních osobností, názvy oslavujícími mír, vítězství ve válce, spojenectví mezi národy apod., nebo se ulice vrátily ke svým původním názvům před válkou.

Po nástupu Komunistické strany Československa mizí z názvů ulic pojmenování politicky nepohodlná. V ustanovení Okresního národního výboru v Teplicích z roku 1949 stojí: „Podle ustanovení § 7 zák. č. 266/1920 Sb. nejsou dovolena pojmenování ulic veřejných prostranství, která by nebyla v souladu s historií a vnějšími vztahy republiky, zejména taková, která by připomínala osoby, které projevíly nepřátelské smýšlení proti československému národu nebo národům spojeným, nebo připomínají události rázu protistátního.“²¹ Z plánek měst tak mizí například *Churchillova ulice*, *Masarykova třída* a objevují se jména komunistických přívrženců. Další etapa změn nastává po Chruščovově „odhalení kultu osobnosti Stalina“ v roce 1956, kdy byl odstartován proces destalinizace, který se projevil i v tehdejší urbanonymii města. Kontrolu nad uličními názvy udrželi straničtí funkcionáři ještě dalších třiatřicet let.

Až po listopadové revoluci vyvstala potřeba odstranit názvy, které připomínaly komunismus (*Leninova – Masarykova třída*), z toho důvodu si jen málo ulic symbolizujících totalitní režim ponechalo svůj původní název (*Jilemnického*).

²¹ ARCHIV MAGISTRÁTU MĚSTA TEPLICE

Nomenklaturní názvy byly často nahrazeny osobnostmi spojenými s demokracií a obdobím před rokem 1948 (T. G. Masaryk, E. Beneš, Jaroslav Seifert). Změny v uličním názvosloví, které nastaly v průběhu 20. století, ukázaly, že pojmenování po významných osobnostech a událostech se jeví jako nespolehlivé. V současnosti se proto volí spíše názvy vycházející ze jmen pomístních (*U Lesíka, Polní*).

5.2. Vliv politické situace na urbanonymii Teplic

Označování ulic, náměstí, parků, čtvrtí, mostů apod. slouží především k snadnější orientaci ve městě a identifikaci veřejnou správou. Dříve si uliční názvy vytvářel lid sám. Jméno, které se zavedlo, se zpravidla neměnilo. Dnes názvy ulic navrhuje obecní úřad, v Teplicích je to *Odbor územního plánování a stavebního řádu* Magistrátu města Teplice. Odbor pouze navrhuje možnosti, ze kterých vybírá rada města a předkládá zastupitelstvu města k odsouhlasení. Po schválení se jméno ulice definitivně zapíše do map a plánů města. Město k pojmenovávání ulic a veřejných prostranství nemá žádnou vyhlášku, návrhy na názvy může předložit kdokoli. V mnoha případech se zapojují i samotní občané města, kteří mají také možnost podílet se na novém pojmenování. Jednání rady města se řídí zákonem o obcích v platném znění. Ze zákona č. 128/2000 Sb., o obcích v § 28 přísluší obci rozhodovat o názvech částí obce, ulic a jiných veřejných prostranství.

Často se v jedné konkrétní oblasti města vyskytují názvy ulic, které souvisí převážně s jedním motivačním okruhem. Ani Teplice nejsou v tomto ohledu výjimkou. V městské části Trnovany v lokalitě Na Haldách je většina ulic označena podle rostlin (*Šípková, Trnková, Jahodová, Kopřivová*). V blízkosti ulice Emilie Dvořákové byl vytvořen urbanonymický systém podle světových stran (*Severní, Východní, Jižní*). Jako první byla v této části vystavěna ulice Severní, která existovala již dříve u Masarykovy třídy, kde však podlehla demolici. Později byla znovu postavena, tentokrát v severní části města. V lázeňské části Šanov nalezneme mnoho uličních názvů, které souvisí se jmény českých spisovatelů (*Karla Čapka, Jiřího Wolкера, Vítězslava Háška, K. J. Erbena, Boženy Němcové*). V jiném případě ve východní části Řetenic se vyskytují převážně názvy podle měst a států (*Anglická, Francouzská, Londýnská, Polská, Varšavská*). Pozoruhodné jsou také názvy ulic Na Letné, které se týkají historických osobností (*Přemyslova cesta, Johancina, Svatoplukova, Svytlahova*).

V urbanonymii Teplic docházelo za existence první republiky ke změnám především v letech 1919–1932. Ve druhé polovině 30. let se již téměř nestavělo. Po skončení první světové války se městské zastupitelstvo potýkalo s nemalými problémy. Bylo třeba obnovit opotřebované silnice a ulice, opravit kanalizaci a postavit nový vodovod. Podle Urbanovy publikace *Potulky Teplickem* byl převrat v Teplicích oslavován až 3. listopadu 1918. Bylo dbáno na udržení klidu ve městě, aby nedocházelo k strhávání nápisů a návěští. 28. 11. 1919 vznesl český lid v Teplicích požadavky, které zahrnovaly mj. přejmenování některých ulic, dvojjazyčné uliční tabulky a dvojjazyčné vyhlášky. Tepličtí občané bojovali také za to, aby byly odstraněny pozůstatky z rakouských dob. Tehdejší starosta Teplic však reagoval negativně a prohlásil, že dvojjazyčné názvy zavedeny nebudou. 31. 11. 1920 si okresní politická správa vynutila zabezení pomníku Josefa II., panovníka habsburské monarchie. Toto napětí dospělo až k pouličním bojům, obsazování německých budov a redakcí německých novin. Následně byl pomník Josefa II. odstraněn a na jeho místo městská rada posadila sochu W. A. Mozarta.

Teplice leží v těsném sousedství s Německem a navíc byly do roku 1945 součástí Sudet, to mělo za následek změnu národnostní skladby obyvatelstva ve prospěch německého etnika. V období první republiky počet Čechů v Teplicích vzrostl na 17%, v Trnovanech na 25%.²² Podle statistiky z roku 1921 bylo v celém okrese teplicko-šanovském 103 328 obyvatel, z toho 22 462 bylo Čechů a 75 887 Němců.²³ Urbanonymie města byla těmito faktory vždy silně ovlivňována, proto i po roce 1918 byla jména německých osobností v názvech ulic a náměstí zpravidla ponechána. Většina ulic si zachovala své označení z dob Rakouska-Uherska (*Paulyho ulice, Claryho ul., Makartova*), vymizeli z nich především příslušníci habsburské monarchie (*Gizela Strasse, Rudolf Strasse*). V době okupace přejmenovali nacisté jen několik teplických ulic, které byly pojmenovány po českých osobnostech či nepřátelích říše (*Havlíček Strasse – Maikowskistraße*).

Po osvobození země podstatnou část městské urbanonymie zasáhly prudké změny, které zahladily stopy okupace. Ve městě se rušily německé názvy (*Laubestraße, Händelstraße, Horst Wessel Platz*) a nahrazovaly se českými (*Karla Čapka, Chelčického*). Změny v urbanonymii podpořil také příchod nového státního a společenského systému. Spolu se sochami a pomníky (pomník W. A. Mozarta byl

²² BUDINSKÁ, 2007, s. 13.

²³ URBAN, 1928, s. 86.

nahrazen pomníkem Rudoarmějce) se odstraňovala označení, která se neslučovala s komunistickou ideologií (Dr. P. Zenkla). Místo nich se objevují pojmenování uctívající nomenklaturní státníky, politiky a ideology (Karla Aksamita, Fučíkova, Potěminova, nám. Zd. Nejedlého).

Po listopadu 1989 mizí z teplických ulic jména související s minulým režimem a jsou nahrazena názvy novými (např. *Marxova – Skupova*, *Švermova – Svatoplukova*, *Marš. Rokosovského – Vojanova*). Starší generace, která měla vžitá pojmenování z dob komunismu, si však na nové označení mnohdy nezvykla a používá dál neoficiální názvy (*Staliňák* místo *nám. Svobody*). Je pochopitelné, že pro obyvatele města bylo snazší orientovat se předchozími názvy, když byly některé ulice přejmenovány i šestkrát (*Hauptstrasse – Nádražní ulice – Hermann Göring Straße – Masarykova tř. – Leninova – Masarykova tř.*).

5.2.1. Přejmenování ulic z období 1947–1954²⁴

Jankovcova – Na spravedlnosti

Nerudova – Jankovcova²⁵

Zenklova – Aksamitova

Žižkova – Vorošilova

5.2.2. Přejmenování ulic z roku 1991

Mladé Gardy – Juditina

Švermova – Svatoplukova

Dimitrivovo nám. – Laubeho nám.

nám. Budovatelů – Tržní nám.

nám. A. Zápotockého – Nádražní nám.

TRNOVANY:

Družstevní + Vítězná – Jana Koziny

Fučíkova + Čapajevova – Přítkovská

Odborářů – Unčínská

Proletářů – V lukách

Družby – Arbesova

²⁴ STÁTNÍ OKRESNÍ ARCHIV TEPLICE, 314/64.

²⁵ V případech přejmenování ulic z *Jankovcova* na *Na spravedlnosti* a z *Nerudova* na *Jankovcova* se jedná o dvě různé ulice vybudované v jiných částech města. Dvojí přejmenování ve stejném období je proto pochopitelné.

Z. Nejedlého – Husova
Mládežnická – Seifertova
A. S. Makarenka – Julia Payera
Engelsova – Modlanská
25. února – Trnovanská
marš. Koněva – Štúrova
Karla Marxe – Skupova
marš. Rybalka – Thámová
ŠANOV:
marš. Rokosovského – Vojanova
PROSETICE:
Tankistů – Rovná
Pohraniční stráž – Pod školou
Lidových milicí – Pod hvězdárnou
Vítězného února – Na spojce
9. května – Pod tratí

Ulice *A. Staška*, *Seifertova*, *J. Resslera*, *J. Payera*, *B. Martíni*, *Arbesova* a *Scheinerova* vznikaly s výstavbou panelových domů postupně v období 80. let minulého století.

6. PŘEHLED SOUČASNÝCH POJMENOVÁNÍ TEPLICKÝCH ULIC A JEJICH HISTORICKÝCH NÁZVŮ

Tato práce se zaměřuje na současné honorifikační aspekty v urbanonymii města, konkrétně zpracovává ulice a náměstí. Pro ilustraci současného stavu a historického vývoje teplické urbanonymie slouží heslář ulic a náměstí, který je abecedně řazen podle honorifikačních názvů ulic, za ním následuje seznam náměstí. Soudobý stav je zvýrazněn tučným písmem a jméno je stručně vysvětleno. Dále následují historické názvy ulic nebo náměstí, které jsou uvedeny letopočtem. Primárně se jedná o data zdrojů, nikoliv o rok přejmenování, z toho důvodu může docházet k nesouladu s kapitolou *Historicko-politickou*, v níž se nachází informace o chronologii změn.

Struktura historické i současné urbanonymie podle sémantické motivace vychází ze stejných motivačních zdrojů. Historická označení ulic a prostranství se rovněž inspirovala významnými či regionálními osobnostmi, proto jsem se v práci snažila osvětlit také staré německé názvy. Z důvodu špatné dostupnosti zdrojů jsem podrobněji rozepsala jen některá starší honorifikační pojmenování. Komplexní rozbor z diachronního hlediska by byl úkol spíš pro historiky nebo jazykovědce.

Při sestavování tohoto přehledu jsem vycházela z *Plánu města Teplice* z roku 2010, dále z plánů města z let 1910, 1926, 1945, 1946, 1950–52, 1970 a 1992. Plán z roku 1926 uvádí česká označení, která koexistovala s německými názvy. Práce nezachycuje německé obdoby českých názvů z 20. let, ale běžně se objevují v dokumentech tehdejší doby. Letopočty a názvy ulic, jež nezapadají ani do jedné z těchto časových fází jsou k dispozici v publikaci *Turn, 100 let města Trnovany-Teplice*²⁶ a v materiálech Magistrátu města Teplice. Podrobnosti k jednotlivým jménům osobností jsem čerpala především z *Ilustrovaného encyklopedického slovníku*. Údaje o regionálních osobnostech jsem dohledala v dokumentech Regionální knihovny Teplice a v literatuře uvedené v seznamu použité literatury. Informace o starostech Teplic mi poskytla knihovnice Alena Rapprichová ve svém nedokončeném rukopisu *Stáli v čele města*.

²⁶ ZYKMUND, NEUVIRT, KURANDA, ŠPAČEK, 2010, s. 364.

V hesláři jsou k nalezení tyto údaje:

- A. Současné úřední jméno ulice či náměstí (v závorce je uvedena zkrácená varianta jména).
- B. Krátké zdůvodnění názvu ulice.
- C. Chronologický výpis historických pojmenování od začátku 20. století, která jsou řazena od současného po nejstarší název ulice.
- D. Nejprve jsou abecedně řazené ulice, poté náměstí.

1. **Aloise Jiráska** (Jiráska)

Ulice pojmenována podle Aloise Jiráska, českého prozaika, dramatika a politika.

➤ V roce 1970 přistavěna další část ulice.

- 1992: Jiráska, viz Aloise Jiráska
- 1970: Jiráskova
- 1950–52: Jiráskova
- 1946: Jiráskova tř.
- 1945: Dresdner StraÙe
- 1926: Drážd'anská
- 1910: Dresdner StraÙe

2. **Antala Staška** (Staška)

Ulice pojmenována podle Antala Staška (vl. jm. Antonín Zeman), českého prozaika.

- 1992: Antala Staška

3. **Antonína Dvořáka** (Dvořáka)

Ulice pojmenována podle Antonína Dvořáka, českého skladatele, umělce světové úrovně.

- 1992: Dvořáka, viz Antonína Dvořáka
- 1970: Dvořákova
- 1946: Dvořákova ul.
- 1945: J. S. Bach Strasse – Johann Sebastian Bach: Německý skladatel a vrcholný představitel barokní hudby.

4. **Antonína Sochora (Sochora)**

Ulice pojmenována podle Antonína Sochora, českého generálmajora. Vyznamenal se v bojích o Kyjev, Bílou Cerekev a Dukelský průsmyk.

- 1992: Antonína Sochora
- 1970: Sochorova

5. **Arbesova**

Ulice pojmenována podle Jakuba Arbesa, českého spisovatele, novináře a publicisty.

- 1992: Arbesova

6. **Baarova**

Ulice pojmenována podle Jindřicha Šimona Baara, českého spisovatele, básníka, sběratele pohádek a autora próz z chodského prostředí.

- 1970: Baarova
- 1950–52: Baarova
- 1946: Baarova
- 1945: Lessingstrasse
- 1926: Tř. Lessingova – Gotthold Ephraim Lessing: Německý osvícenský dramatik, estetik a kritik.

7. **Bohuslava Martinů (Martinů)**

Ulice pojmenována podle Bohuslava Martinů, českého skladatele, významného představitele hudby 20. stol.

- 1992: Bohuslava Martinů

8. **Boleslavova stezka**

Ulice pojmenována buď podle Boleslava I., českého knížete, jenž byl synem Vratislava I. a mladším bratrem sv. Václava, nebo podle Boleslava II., syna Boleslava I., českého knížete od roku 967.

- 1970: Boleslavova
- 1950–52: Boleslavova stezka
- 1945: Tassoweg – Torquato Tasso: Pojmenováno podle klasického dramatu J. W. Goetha.

9. **Bořivojova**

Ulice pojmenována buď podle knížete Bořivoje I., prvního historicky doloženého českého panovníka, nebo podle českého knížete Bořivoje II.

➤ Nově vzniklá ulice, vystavěná v roce 1996.

10. **Boženy Němcové (Němcové)**

Ulice pojmenována podle české spisovatelky Boženy Němcové, jedné z výrazných autorek české obrozenecké éry a zakladatelky novodobé české prózy.

- 1970: Boženy Němcové
- 1946: Ul. Boženy Němcové
- 1945: Dr. K. Müller Strasse – Karl Müller: Bývalý starosta Teplic působící na počátku 20. Stol.

11. **Brandlova**

Ulice pojmenována podle Petra Brandla, českého malíře vrcholného baroka.

- 1970: Brandlova
- 1950–52: Brandlova

12. **Brožíkova**

Ulice pojmenována podle Václava Brožíka, českého malíře.

- 1970: Brožíkova
- 1950–52: Brožíkova
- 1946: Brožíkova
- 1945: Tischlergasse
- 1926: Truhlářská ul.

13. **Břetislavova stezka**

Ulice pojmenována buď podle Břetislava I. z rodu Přemyslovců, českého knížete v letech 1034 – 1055, nebo podle Břetislava II., českého knížete v letech 1092 – 1100.

- 1992: Břetislavova cesta
- 1970: Břetislavova
- 1950–52: Břetislavova
- 1945: Gretchenweg – Gretchen (v překladu Markétka): Hlavní ženská postava z Goethova díla *Faust*.

14. **Březinova**

Ulice pojmenována podle Otokara Březiny (vl. jm. Václav Jebavý), českého básníka a představitele symbolismu.

- 1970: Březinova
- 1950–52: Březinova
- 1946: Březinova
- 1945: Heinrich Bank Straře – Heinrich Bank: Duchcovský rodák německo-české národnosti. Malíř, který se zasloužil o podchycení původní podoby teplického kraje, profesor na Technické univerzitě ve Štýrském Hradci.

15. **Cajthamlova**

Ulice pojmenována podle Františka Cajthamla-Liberté, severočeského literáta, autora básnických sbírek, vlastivědných publikací a vzpomínek na dělnické hnutí.

- 1970: Cajthamlova
- 1950–52: Cajthamlova
- 1946: Cajthamlova
- 1945: Laubestraře – S ohledem na rok přejmenování se jedná pravděpodobně o pojmenování podle Heinricha Laubeho, německého spisovatele a dramatika.

16. **Čelakovského**

Ulice pojmenována podle Františka Ladislava Čelakovského, folkloristy, slavisty překladatele a básníka národního obrození.

- 1970: Čelakovského
- 1946: Čelakovského
- 1945: Schillerstraře
- 1926: Schillerova – Friedrich Schiller: Německý dramatik a básník, představitel německého klasicismu.

17. **Daliborova stezka**

Ulice pojmenována podle Dalibora z Kozojed, českého rytíře.

- 1970: Daliborova stezka
- 1950–52: Daliborova
- 1946: Daliborova

- 1945: Liebigsteig – Justus von Liebig: Významný německý chemik, vědec, učitel. Učinil řadu významných objevů v oblasti organické chemie.

18. **Denisova**

Ulice pojmenována podle Ernesta Denise, francouzského historika a slavistika. Zabýval se německými a zejména českými dějinami.

- 1970: Denisova
- 1946: Denisova ul.
- 1945: Horst Wessel StraÙe – Horst Ludwig Wessel: Německý politik a příslušník SA.

19. **Dobrovského**

Ulice pojmenována podle Josefa Dobrovského, českého filologa a historika. Byl vedoucí osobností národního obrození, zpracoval českou mluvnici a ustanovil českou prozódii.

- 1970: Dobrovského
- 1950–52: Dobrovského
- 1946: Dobrovského ulice
- 1945: UhlandstraÙe – Ludwig Uhland: Německý romantický básník, dramatik a literární vědec.

20. **Dr. Vrbenského**

Ulice pojmenována podle Bohuslava Vrbenského, českého stomatologa, novináře, politika a člena Komunistické strany Československa.

- 1970: Dr. Vrbenského
- 1950–52: Dr. Vrbenského
- 1946: Dr. Vrbenského
- 1945: SchützenstraÙe

21. **Edisonova**

Ulice pojmenována podle Thomase Alvy Edisona, amerického vynálezce a průkopníka všestranného využití elektrické energie.

- 1970: Edisonova
- 1950–52: Edisonova

- 1946: Edisonova ul.
- 1945: Riessnerstraße – Hans Riessner: Spolumajitel teplické keramické továrny v Trnovanech na porcelánové zboží na přelomu 19. a 20.²⁷ století. Byl zetěm A. Stellmachera (viz Hlávkova ulice).²⁸
- 1919: Comenius Strasse – J. Á. Komenský: Latinská podoba jména Komenský (viz ulice J. Á. Komenského).

22. **Elišky Krásnohorské** (Krásnohorské)

Ulice pojmenována podle Elišky Krásnohorské, české spisovatelky, překladatelky a libretistky Smetanových oper.

- 1970: Elišky Krásnohorské
- 1950–52: El. Krásnohorské
- 1946: Ul. Elišky Krásnohorské
- 1945: Makartstraße
- 1926: Makartova – Hans Makart: Rakouský malíř velkých historických, mytologických a alegorických obrazů.

23. **Emilie Dvořákové** (Dvořákové)

Ulice pojmenována podle Emilie Dvořákové, členky protifašistické skupiny v Teplicích. Roku 1943 byla popravena Němci za nadřezování nepříteli a velezradu.

- 1970: Emilie Dvořákové
- 1950–52: Novomlýnská ul.
- 1946: Novomlýnská ul.
- 1945: Wilh. Gustloff Strasse – Wilhelm Gustloff: Švýcarský nacistický politik a ideolog, který byl zavražděn. Na jeho počest pojmenována také luxusní loď Třetí říše.²⁹
- 1919: Weisskirchlitzer Strasse

²⁷ Trnovany byly v té době ještě samostatnou obcí (viz kapitola o historickém vývoji měst)

²⁸ ZYKMUND, NEUVIRT, KURANDA, ŠPAČEK, 2010, s. 320.

²⁹ Rednews.nova.cz, dostupný na: <http://rednews.nova.cz/clanek/adrenalin/pet-nejvetsich-namornich-katastrof.html>; 30. 1. 2012.

24. **Fibichova**

Ulice pojmenována podle Zdeňka Fibicha, českého skladatele.

- Nově vzniklá ulice postavená v roce 1991.

25. **Foersterova**

Ulice pojmenována podle Bohuslava Foerstera, českého skladatele a národního umělce.

- 1992: Foerstrova
- 1970: Foerstrova
- 1950–52: Foersterova
- 1946: Foersterova
- 1945: Brucknerstraße – Anton Bruckner: Rakouský pedagog, skladatel a varhaník v pozdním romantismu.

26. **Františka Hrubína** (Hrubína)

Ulice pojmenována podle Františka Hrubína, českého spisovatele, básníka, dramatika a překladatele.

- 1982: Fr. Hrubína

27. **Fráni Šrámka** (Šrámka)

Ulice pojmenována podle Fráni Šrámka, českého básníka, prozaika, dramatika a představitele anarchistické buřičské generace.

- 1992: Šrámkova
- 1970: Šrámkova

28. **Fučíkova stezka**

Ulice pojmenována podle Julia Fučíka, revolučního novináře, politika a literáta, autora „*Reportáže psané na oprátce*“.

- 1970: Fučíkova stezka
- 1950–52: Fučíkova cesta
- 1946: Fučíkova ulice
- 1945: Händelstraße – Georg Friedrich Händel: Německý skladatel a představitel barokní hudby.

29. **Fügnerova**

Ulice pojmenována podle Jindřicha Fügnera, spoluzakladatele Sokola a prvního starosty Sokola pražského.

- 1970: Fügnerova
- 1950–52: Fügnerova
- 1946: Fügnerova
- 1945: StraÙe der HJ – Hitlerjugend (Hitlerova mládež): Nacistická mládežnická organizace založená roku 1926.

30. **Gagarinova**

Ulice pojmenována podle Jurije Alexejeviče Gagarina, sovětského kosmonauta, který v roce 1961 vykonal první let člověka do kosmu.

➤ Byla vystavěna v 70. letech.

- 1982: Gagarinova

31. **Gen. Svobody**

Ulice pojmenována podle Ludvíka Svobody, generála, komunistického politika a československého prezidenta.

- 1970: Gen. Svobody
- 1950–52: Gen. Svobody
- 1946: Gen. Svobody
- 1945: Peter-Rosegger-StraÙe – Peter Rosegger: Rakouský spisovatel.

32. **Haškova**

Ulice pojmenována podle Jaroslava Haška, českého prozaika a novináře; ve svém románu *Osudy dobrého vojáka Švejka* odsuzoval militarismus a oslavoval vitalitu prostého člověka.

- 1992: Haškova
- 1982: Haškova

33. **Havlíčková**

Ulice pojmenována podle Karla Havlíčka Borovského, českého spisovatele, novináře a zakladatele českého politického tisku.

- 1970: Havlíčková

- 1950–52: Havlíčkova
- 1946: Havlíčkova
- 1945: Maikowskistraße – Hans Maikowski: Nacistický vůdce a člen SA.
- 1925: Havlíček Strasse
- 1919: Remisenstrasse

34. **Heleny Malířové** (Malířové)

Ulice pojmenována podle Heleny Malířové, české prozaičky. Ve svých dílech zobrazuje ženy, které se bouří proti měšťácké konvenci.

- 1970: Heleny Malířové
- 1950–52: Heleny Malířové
- 1946: Klofáčova – Václav Jaroslav Klofáč: Český politik, zakladatel a předseda České strany nár. sociální.
- 1945: Ulrikezeile – Ulrike von Levetzow: Dívka, o kterou J. W. Goethe usiloval. Seznámili se v Mariánských lázních roku 1821. Ulrike motivovala Goetha k sepsání básně *Elegie*.

35. **Heydukova**

Ulice pojmenována podle Adolfa Heyduka, českého básníka ze skupiny almanachu Máj.

- 1970: Heydukova
- 1950–52: Heydukova
- 1946: Heydukova tř.
- 1945: Berliner Straße

36. **Hlávková**

Ulice pojmenována podle Josefa Hlávka, českého architekta a zakladatele České akademie.

- 1970: Hlávková
- 1950–52: Hlávková
- 1946: Hlávková
- 1945: Alfr. Stellmacher Straße

- 1925: Stellmacher Strasse – Alfred Stellmacher: Majitel první keramické továrny v Teplicích. Roku 1894 ji od něj získal Arnošt Wahlis.³⁰

37. **Holečkova**

Ulice pojmenována podle Josefa Holečka, českého novináře a spisovatele.

- 1970: Holečkova
- 1946: Holečkova ul.
- 1945: Paracelsusstraße – Paracelsus (vl. jm. Theoprastus Bombastus von Hohenheim): Německý chemik, lékař a přírodovědec. Zabýval se teplickými prameny.³¹

38. **Husova**

Ulice pojmenována podle Jana Husa, profesora UK, českého náboženského reformátora a duchovního otce husitské revoluce.

- 1992: Husova
- 1970: Zdeňka Nejedlého

39. **Chelčického**

Ulice pojmenována podle Petra Chelčického, českého náboženského myslitele, spisovatele a reformátora.

- 1970: Chelčického
- 1950–52: Chelčického
- 1946: Chelčického
- 1945: Payerstraße
- 1926: Payerova
- 1910: Payer Strasse – Julius Payer: Rakouský polárník (viz kapitola o regionálních osobnostech).

40. **J. Á. Komenského (Komenského)**

Ulice pojmenována podle jedné z největších postav našich kulturních dějin, Jana Ámose Komenského, českého pedagoga, filozofa, spisovatele a teologa.

³⁰ První keramickou továrnou v Trnovanech byla továrna Alfréda Stellmachera, od něhož ji získal roku 1894 Arnošt Wahlis, načež roku 1921 podnik proměněn v akciovou společnost „Union“. (URBAN, 1928, s. 83)

³¹ PLEVKA, 1972.

- 1970: Komenského
- 1950–52: Komenského
- 1946: Komenského ul.
- 1945: Peter Donnhäuser StraÙe – Pravděpodobně pojmenována podle P. Donnhäuserovi, nacistickém politikovi.
- 1925: Komeniusstrasse – J. Á. Komenský: Latinská podoba jména Komenský.
- 1910: Stefanienstrasse – Stefanie Belgická: Dcera belgického krále Leopolda II., byla polovinou krve Habsburkovna, a to po své matce Marii Henrietě.

41. **J. K. Tyla** (Tyla)

Ulice pojmenována podle Josefa Kajetána Tyla, prozaika, dramatika, novináře, autora textu naší české hymny *Kde domov můj*.

- 1992: Tyla, viz J. K. Tyla
- 1970: Tylova
- 1946: Tylova ul.
- 1945: FranziskastraÙe
- 1926: U FrantiÙky

42. **J. V. Sládka** (Sládka)

Ulice pojmenována podle Josefa Václava Sládka, českého básníka, překladatele a redaktora časopisu Lumír.

- 1992: Sládka, viz. J. V. Sládka
- 1970: Sládkova
- 1950–52: Sládkova
- 1946: Sládkova tř.
- 1945: MeczerystraÙe
- 1926: Meczeryho
- 1910: Meczery Strasse – hrabě Meczery: Předseda zemské správy v polovině 19. století.

43. **Jana Koziny** (Koziny)

Ulice pojmenována podle Jana Koziny (vl. jm. Sladký), českého sedláka a vůdce povstání Chodů proti W. M. Lamingenovi z Albenreuthu.

- 1970: Jana Koziny + Štefánikova

- 1950–52: Jana Koziny
- 1946: Ulice Jana Koziny
- 1945: Hans Kudlich Strasse – Hans Kudlich: Rakousko-německý politik. Roku 1848 byl zvolen do Říšského sněmu, kde podal návrh na zrušení poddanství.

44. **Janáčkova**

Ulice pojmenována podle Leoše Janáčka, českého skladatele.

- Nově vzniklá ulice, vystavěná po roce 1990. Do mapy města z roku 1992 je již zanesená.
- 1992: Janáčkova

45. **Jankovcova**

Ulice pojmenována podle profesora Wolfganga Jankovce, člena protinacistického odboje, který působil na Obchodní akademii v Teplicích.

- 1970: Jankovcova
- 1950–52: Jankovcova
- 1946: Nerudova tř.
- 1945: Parkstrasse
- 1926: Sadová
- 1910: Park Strasse

46. **Jiřího Wolkera (Wolkera)**

Ulice pojmenována podle Jiřího Wolkera, českého básníka, člena Literární skupiny a Devětsilu, který vstoupil do literatury na počátku 20. let 20. st.

- 1992: Wolkerova
- 1970: Wolkerova
- 1950–52: Wolkerova
- 1946: Wolkerova
- 1945: Hohenlohestraße
- 1910: Hohenlohe Straße – Hohenlohe: Starý německý šlechtický rod, jehož kořeny sahají do 12. století.

47. **Jiřího z Poděbrad**

Ulice pojmenována podle Jiřího z Poděbrad, českého panovníka a obratného diplomata a politika, který přispěl k rozvoji českého království.

- 1970: Jiřího z Poděbrad
- 1950–52: Jiřího z Poděbrad
- 1946: Ul. Jiřího z Poděbrad
- 1945: Schillerstrasse – Fridrich Schiller: Německý dramatik a básník, představitel německého klasicismu.

48. **Johančina**

Ulice pojmenována pravděpodobně po Johance z Arku, francouzské hrdince a bojovníci proti Angličanům.

- Nově vzniklá ulice, vystavěná v roce 2005.

49. **Josefa Hory**

Ulice pojmenována podle Josefa Hory, českého spisovatele, překladatele, žurnalisty a významného představitele proletářské poezie.

- 1970: Josefa Hory
- 1950–52: Třída Josefa Hory
- 1946: Třída Josefa Hory

50. **Josefa Lady (Lady)**

Ulice pojmenována podle Josefa Lady, českého malíře, spisovatele a ilustrátora.

- Ulice pravděpodobně vznikla v 60. nebo 70. letech minulého století, neboť se nachází v lokalitě, kde probíhala výstavba tzv. hornických domů.
- 1992: Lady, viz Josefa Lady

51. **Josefa Resslera (Resslera)**

Ulice pojmenována podle Josefa Resslera, českého vynálezce, který dělal pokusy s Archimédovým šroubem pro pohon lodí.

- Josefa Resslera

52. **Josefa Suka** (Suka)

Ulice pojmenována podle Josefa Suka, českého skladatele, houslisty a spoluzakladatele Českého kvarteta.

- 1970: Sukova
- 1950–52: Sukova
- 1946: Sukova tř.
- 1945: Beethovenstraße – Ludwig van Beethoven: Německý skladatel, jeden z nejvýznamnějších světových hudebníků. Navštěvoval, stejně jako Goethe, Teplice, setkali se zde v roce 1812.
- 1910: Franz Josef Strasse – František Josef I.: Rakouský císař z rodu habsbursko-lotrinského.

53. **Josefa Šafaříka** (Šafaříka)

Ulice pojmenována podle Pavla Josefa Šafaříka, slovenského básníka, historika a zakladatele slavistiky jako vědního oboru.

- 1992: Šafaříka viz Josefa Šafaříka
- 1970: Šafaříkova
- 1950–52: Šafaříkova
- 1946: Šafaříkova
- 1945: Virchowstraße – Rudolf Virchow: Německý patolog a zakladatel buněčné teorie, podle níž každá buňka vzniká ze staré buňky.

54. **Josefská**

Ulice je pojmenována podle císaře Františka Josefa I., rakouského císaře, který Teplice navštěvoval (viz kapitola *Ustálené historismy*).

- 1970: Josefská
- 1950–52: Josefská
- 1946: Josefská
- 1945: Josefstrasse

55. **Juditina**

Ulice pojmenována podle české královny Judity Durynské.

- 1992: Juditina
- 1970: Mladé Gardy

56. **Julia Payera** (Payera)

Ulice pojmenována podle Julia Payera, teplického rodáka, malíře a kartografa.

1992: Payera, viz Julia Payera

57. **Jungmannova**

Ulice pojmenována podle Josefa Jungmanna, českého jazykovědce, básníka, překladatele a významné osobnosti národního obrození. Svou básnickou i překladatelskou činností přispěl k vytvoření základů novodobého českého jazyka.

- 1970: Jungmannova
- 1946: Jungmannova
- 1945: Bergstraße
- 1926: Horská
- 1910: Berg Strasse

58. **K. J. Erbena** (Erbena)

Ulice pojmenována podle K. J. Erbena, českého básníka a historika.

- 1992: Erbena viz K. J. Erbena
- 1970: Erbenova
- 1950–52: Erbenova
- 1946: Erbenova tř.
- 1945: Mozartstraße
- 1910: Mozartstraße – Wolfgang Amadeus Mozart: Rakouský skladatel, dovršitel hudebního klasicismu.

59. **Karla IV**

Ulice pojmenována podle Karla IV., českého krále a římského císaře, syna Jana Lucemburského.

➤ Nově vzniklá ulice, vystavěná v roce 1996.

60. **Karla Aksamita** (Aksamita)

Ulice pojmenována podle Karla Aksamita, člena ÚV KSČ, který položil život v boji proti fašismu.

- 1970: Karla Aksamita

- 1948: Karla Aksamita
- 1946: Dr. P. Zenkla – Petr Zenkl: Český socialistický politik, jeden z hlavních iniciátorů pokusu o kontrarevoluční zvrát v únoru 1948.
- 1945: Lützowstrasse
- 1925: Ob. Beethoven Strasse – Ludwig van Beethoven: Německý skladatel. Jeden z nejvýznamnějších světových hudebníků. Navštěvoval, stejně jako Goethe, Teplice, setkali se zde v roce 1812.

61. **Karla Čapka** (Čapka)

Ulice pojmenována podle Karla Čapka, známého českého spisovatele, dramatika, novináře, překladatele, představitele umělecké generace vzešlé ze snah předválečné moderny.

- 1970: Karla Čapka
- 1950–52: Karla Čapka
- 1946: Karla Čapka
- 1945: Gottfr. Keller Strasse
- 1926: G. Kellera – Gottfried Keller: Švýcarský realistický prozaik a básník, představitel německého humanismu.
- 1910: Rudolf Strasse

62. **Karolíny Světlé** (Světlé)

Ulice pojmenována podle Karolíny Světlé (vl. jm. Johanna Rottová), české prozaičky, zakladatelky českého venkovského románu.

- 1970: Karolíny Světlé

63. **Kašparova**

Ulice pojmenována podle Jana Kašpara, českého inženýra a prvního českého pilota, který roku 1911 podnikl let z Pardubic do Prahy na letadle vlastní konstrukce.

- 1970: Kašparova
- 1950–52: Kašparova
- 1946: Kašparova
- 1945: Zeppelinstraße – Ferdinand von Zeppelin: Hrabě, německý generál a inženýr. Věnoval se sestrojování vzducholodi s pevnou konstrukcí.

64. Klášterského

Ulice pojmenována podle Antonína Klášterského, organizátora almanachu Máj, redaktora Sborníku světové poezie, básníka a překladatele.

- 1970: Klášterského
- 1950–52: Klášterského
- 1946: Klášterského
- 1945: Metznerstraße – Franz Metzner: Teplický sochař, který zhotovil pomník Josefa II, jenž stál před teplickou radnicí.³²

65. Klicperova

Ulice pojmenována podle Václava Klimenta Klicpery, českého prozaika a dramatika v době národního obrození.

- 1970: Klicperova
- 1950–52: Klicperova
- 1946: Klicperova
- 1945: Bertholdstraße
- 1926: Zahradní

66. Kmochova cesta

Ulice pojmenována podle Františka Kmocha, českého kapelníka a autora skladeb pro dechový orchestr.

- 1982: Kmochova cesta
- 1970: Kmochova stezka
- 1950–52: Kmochova cesta
- 1945: Schubertweg – Franz Schubert: Rakouský skladatel období raného romantismu.

67. Kollárova

Ulice pojmenována podle Jana Kollára, slovenského básníka doby národního obrození; ve své tvorbě zdůrazňoval myšlenku slovanské vzájemnosti.

- 1970: Kollárova

³² KOCOURKOVÁ, VILÍM, 2009, s. 49.

- 1946: Kollárova tř.
- 1945: Uherrstraße
- 1926: Uherova ul.
- 1910: Uherr Strasse – Karl Uherr: Teplický starosta, který působil od poloviny 19. Století.

68. **Koperníkova**

Ulice pojmenována zřejmě podle Mikuláše Koperníka, polského matematika, lékaře a astronoma.

➤ Nově vzniklá ulice, vystavěná v roce 1996.

69. **Kořenského stezka**

Ulice pojmenována podle Josefa Kořenského, českého přírodovědce, cestovatele, autora cestopisných knih, který v letech 1893 – 1894 podnikl cestu kolem světa.

- 1992: Kořenského stezka
- 1970: Kořenského
- 1950–52: Kořenského stezka
- 1946: Kořenského cesta
- 1945: Gutenbergweg – Johannes Gutenberg: Německý zlatník a vynálezce knihtisku

70. **Kpt. Jaroše**

Ulice pojmenována podle Otakara Jaroše, válečného hrdiny, který byl vyznamenán titulem „Hrdina Sovětského svazu“ a in memoriam povýšen na kapitána.

➤ Vznikla výstavbou Šanova II v 70. letech minulého století.

- 1992: Kapitána Jaroše

71. **Kříčkova**

Ulice pojmenována podle Jaroslava Kříčka, českého skladatele, sbormistra a pedagoga.

- 1970: Kříčkova
- 1950–52: Kříčkova
- 1946: Kříčkova
- 1945: Waagestraße

- 1910: Waage Strasse

72. **Křížíkova**

Ulice pojmenována podle Františka Křížíka, českého elektrotechnika a vynálezce elektrické obloukovky.

- 1970: Křížíkova
- 1950–52: Křížíkova
- 1946: U Elektrárny
- 1921: Elektrizitätswerkstrasse

73. **Křížkovského**

Ulice pojmenována podle Pavla Křížkovského, českého skladatele a sbormistra, učitele Leoše Janáčka.

- 1970: Křížkovského
- 1946: Křížkovského ul.
- 1945: R. Schumann Straße – Robert Schumann: Německý skladatel a hudební kritik.

74. **Libušina**

Ulice pojmenována podle bájně postavy Libuše, Krokovy dcery, kněžny českého kmene, zakladatelky rodu Přemyslovců.

- 1970: Libušina
- 1946: Libušina ul.
- 1945: Kudlichstraße – Hans Kudlich: Rakousko-německý politik, roku 1848 byl zvolen do Říšského sněmu, kde podal návrh na zrušení poddanství.

75. **Macharova**

Ulice pojmenována podle Josefa Svatopluka Machara, českého básníka, prozaika a představitele České moderny.

- 1982: Macharova
- 1950–52: Macharova
- 1946: Macharova
- 1945: Feldgasse

76. **Máchova**

Ulice pojmenována podle Karla Hynka Máchy, nejvýznamnějšího představitele českého revolučního romantismu.

- 1970: Máchova
- 1950–52: Máchova
- 1946: Máchova
- 1945: Herderstraße – Johann Gottfried von Herder: Německý osvícenecký filozof, spisovatel a literární vědec. Obhajoval práva každého národa na vlastní vývoj a kulturu.

77. **Marie Majerové** (Majerové)

Ulice pojmenována podle Marie Majerové (vl. jm. Bartošová), české novinářky a prozaičky.

- 1970: M. Majerové
- 1950–52: Ul. M. Majerové
- 1946: Ul. M. Majerové
- 1945: Th. Körner Strasse – Theodor Körner: Rakouský politik a generál. Později rakouský prezident 1951–57.

78. **Masarykova třída**

Ulice pojmenována podle T. G. Masaryka, prvního československého prezidenta, vědce, filozofa, pedagoga, politika a žurnalisty.

- 1970: Leninova
- 1950–52: Masarykova třída
- 1946: Masarykova tř.
- 1945: Herm Goering Straße – Hermann Goering: Německý nacistický politik a vojenský činitel.
- 1926: Nádražní ulice
- 1925: Hauptstrasse
- 1910: Bahnhof Strasse + Kaiser Strasse (ulice rozdělena na dvě části)

79. **Maxe Švabinského** (Švabinského)

Ulice pojmenována podle Maxe Švabinského, jednoho z nejvýznamnějších českých malířů 20. století.

- 1970: Maxe Švabinského
- 1950–52: Klecandova
- 1946: Klecandova – Jan Klecanda: Český spisovatel a učitel. Od roku 1884 byl předsedou Budče Rudohorské, která sdružovala podkrušnohorské učitele. Zasloužil se o otevření první české matiční školy v Teplicích a stal se jejím řídícím učitelem. Byl jednou z nejvýznamnějších osobností podílející se na teplické historii.³³
- 1945: Dr. Eckener StraÙe – Hugo Eckener: Německý vzduchoplavec, který roku 1928 podnikl let z Evropy do USA.

80. **MikoláÙe AlÙe** (AlÙe)

Ulice pojmenována podle MikoláÙe AlÙe, významného českého malíře, kreslíře a ilustrátora.

- 1970: AlÙova
- 1950–52: AlÙova

81. **Mrùtíkova**

Ulice pojmenována podle jednoho z bratrù Mrùtíkových, českých spisovatelù a umělcù.

- 1970: Mrùtíkova
- 1946: Mrùtíkova
- 1945: Dr. Švehla StraÙe
- 1910: Nord Strasse

82. **Mühligova**

Ulice pojmenována podle Josepha Maxe Mühliga, významného průmyslníka působícího na Teplicku.

- Nově vzniklá ulice, vystavěná v roce 2007. Vznikla z části ulice Tolstého.

³³ KOUKAL, 2005; 13. 3. 2012.

83. **Myslbekova**

Ulice pojmenována podle Josefa Václava Myslbeka, českého sochaře generace Národního divadla.

- 1970: Myslbekova
- 1950–52: Myslbekova
- 1946: Myslbekova
- 1945: Johnstraße
- 1910: Johnstrasse – Eduard John: Ulice pravděpodobně pojmenována po teplickém kronikáři a starostovi pocházejícím ze zámožné teplické rodiny, která postavila a dlouho vlastnila dům zvaný Zlatý kříž na Zámeckém náměstí.

84. **Nedbalova**

Ulice pojmenována podle Oskara Nedbala, českého skladatele, dirigenta a violisty.

- 1970: Nedbalova
- 1950–52: Nedbalova
- 1946: Nedbalova
- 1945: Beethovenstraße – Ludwig van Beethoven: Německý skladatel. Jeden z nejvýznamnějších světových hudebníků. Navštěvoval, stejně jako Goethe, Teplice, setkali se zde v roce 1812.

85. **Nerudova**

Ulice pojmenována podle Jana Nerudy, českého novináře, kritika a spisovatele 19. století.

- 1992: Nerudova
- 1970: Nerudova

86. **Novákova**

Ulice pojmenována podle Vítězslava Nováka, českého skladatele, profesora a rektora pražské konzervatoře.

- 1970: Novákova
- 1950–52: Novákova
- 1946: Novákova

- 1945: Hans Kudlich Straře – Hans Kudlich: Rakousko-německý politik, roku 1848 byl zvolen do Říšského sněmu, kde navrhl zrušení poddanství, roboty a desátek.

87. **Olbrachtova**

Ulice pojmenována podle Ivana Olbrachta, českého spisovatele a publicisty.

- Pojmenování odsouhlasil Městský národní výbor na svém 11. plenárním zasedání dne 16. 12. 1982.

88. **Oldřichova stezka**

Ulice pojmenována zřejmě podle Oldřicha z rodu Přemyslovců, českého knížete v letech 1012 – 1033.

- 1970: Oldřichova stezka
- 1945: Mignonsteig

89. **Otakarova stezka**

Ulice pojmenována zřejmě podle Přemysla Otakara I., českého knížete, který roku 1212 dosáhl Zlatou bulou sicilskou uznání dědičného titulu českého krále.

- 1970: Otakarova stezka
- 1950–52: Otakarova stezka
- 1945: Werthersteig – Werther: Hlavní postava z díla J. W. Goetha *Utrpení mladého Werthera*.

90. **Palackého**

Ulice pojmenována podle Františka Palackého, českého historika, filozofa a kulturního činitele.

- 1970: Palackého
- 1950–52: Palackého
- 1946: Palackého
- 1945: Baldur von Schirach Straře – Baldur von Schirach: Německý nacionalista.

91. **Pestalozziho cesta**

Ulice pojmenována podle Johanna Heinricha Pestalozziho, švýcarského pedagoga. Stanovil výchovné a vyučovací principy, které kladou důraz na názornost, rozvíjení myšlení a řeči dětí.

- 1970: Pestalozziho cesta
- 1946: Pestalozziho cesta
- 1945: Eichenzeile

92. **Petra Bezruče (Bezruče)**

Ulice pojmenována podle Petra Bezruče (vl. jm. Vladimír Vašek), literáta první poloviny 20. století.

- 1992: Bezruče, viz Petra Bezruče
- 1970: Bezručova
- 1950–52: Bezručova
- 1946: Bezručova
- 1945: Dürerstraße – Albrecht Dürer: Německý malíř, grafik a teoretik umění.

93. **Petra Jilemnického (Jilemnického)**

Ulice pojmenována podle Petra Jilemnického, českého prozaika, publicisty, komunistického politika a představitele sociální prózy a socialistického realismu.

- 1992: Jilemnického
- 1982: Jilemnického

94. **Potěminova**

Ulice pojmenována podle Potěmina, velitele sovětské posádky v Teplicích v roce 1945.

- 1970: Potěminova
- 1950–52: Potěminova
- 1946: Potěminova
- 1945: Clarystraße
- 1926: Claryho ul.
- 1910: Clarystrasse – Pojmenována podle rakouského knížecího rodu Clary, který se po Bílé hoře usadil v Čechách.

95. **Prokopa Holého** (Holého)

Ulice pojmenována podle Prokopa Holého, vojevůdce, diplomata, politika a husitského kněze.

- 1970: Prokopa Holého
- 1950–52: Prokopa Holého

96. **Přemyslova cesta**

Ulice pojmenována podle bájně postavy Přemysla Oráče, českého knížete. V pověstech se praví, že spolu s Libuší založili rod Přemyslovců.

- 1970: Přemyslova cesta
- 1945: Faustweg – Faust: Pojmenována podle dvojdílné veršované tragédie Johanna Wolfganga von Goetha.

97. **Purkyňova**

Ulice pojmenována podle Jana Evangelisty Purkyně, českého přírodovědce, filozofa a národního buditele.

- 1970: Purkyňova
- 1950–52: Purkyňova
- 1945: Eckhardtswall

98. **Puškinova**

Ulice pojmenována podle Alexandra Sergejeviče Puškina, ruského romantického básníka.

➤ Původní Puškinova ulice zanikla, po roce 1990 byla znovu vystavěna v Trnovanech.

- 1992: Puškinova
- 1970: Puškinova
- 1950–52: Puškinova
- 1945: Hans Knirsch StraÙe – Hans Knirsch: Rakousko-německý aktivista a národní socialista. Byl významnou osobností první republiky.
- 1925: Ritter Strasse

99. **Raisova**

Ulice pojmenována podle Karla Václava Raise, českého spisovatele, představitele venkovského realismu (Zapadlí vlastenci).

- 1970: Raisova
- 1950–52: Raisova
- 1946: Raisova
- 1945: Menzelstraße – Adolf von Menzel: Německý malíř, grafik a ilustrátor.

100. **Riegrova**

Ulice pojmenována podle Františka Ladislava Riegra, českého politika a představitele staročeské strany.

- 1970: Riegrova
- 1950–52: Riegrova
- 1946: Riegrova
- 1945: Pestalozzistraße – Johann Heinrich Pestalozzi: Ulice pojmenována podle švýcarského pedagoga Johanna Heinricha Pestalozziho. Stanovil výchovné a vyučovací principy, které kladou důraz na názornost, rozvíjení myšlení a řeči dětí.

101. **Rokycanova**

Ulice pojmenována podle Jana Rokycany, univerzitního mistra a husitského kazatele. Roku 1435 byl zvolen arcibiskupem.

- 1970: Rokycanova
- 1950–52: Rokycanova
- 1946: Rokycanova
- 1945: Weststraße
- 1926: Západní
- 1921: Weststrasse

102. **Rooseveltova**

Ulice pojmenována podle Franklina Delano Roosevelta, amerického státníka a prezidenta USA v letech 1933 – 1945.

- 1970: Rooseveltova
- 1946: Rooseveltova

- 1945: Seumestraße

103. **Rudolfova**

Ulice pojmenována pravděpodobně podle Rudolfa II. Habsburského, římského císaře, krále českého, uherského a chorvatského.

- Ulice nově vzniklá v roce 1996

104. **Seifertova**

Ulice pojmenována podle Jaroslava Seiferta, českého básníka, nositele Nobelovy ceny za celoživotní dílo.

- 1992: Seifertova

105. **Scheinerova**

Ulice pojmenována podle Artuše Scheinera, českého ilustrátora, kreslíře a malíře.

- 1970: Scheinerova
- 1950–52: Scheinerova
- 1946: Scheinerova ul.
- 1945: Dr. Lehmann Straße

106. **Skupova**

Ulice pojmenována podle Josefa Skupy, českého loutkoherce, zakladatele Divadla Spejbla a Hurvínka.

- 1992: Skupova
- 1970: Marxova
- 1950–52: Marxova ul.
- 1946: Marxova ul. – Karel Marx: Německý filozof, zakladatel vědeckého komunismu.
- 1945: Leo Schlageter Strasse – Albert Leo Schlageter: Německý důstojník, člen NSDAP.

107. **Smetanova**

Ulice pojmenována podle Bedřicha Smetany, českého skladatele a zakladatele české národní hudby.

- 1970: Smetanova

- 1946: Smetanova
- 1945: Anton Günther Straße – Anton Günter: Rakouský katolický filozof a teolog. Studoval v Praze.

108. **Sovova**

Ulice pojmenována podle Antonína Sovy, předního literáta 90. let 19. století. Psal impresionistickou přírodní a intimní lyriku, vlastenecké verše a milostnou lyriku.

- 1970: Sovova
- 1946: Sovova
- 1945: Andrassystraße
- 1926: Andrásyho ul. – Gyula Andrassy: Rakousko-Uherský státník, později ministr zahraničí.

109. **Spytihněvova**

Ulice pojmenována buď podle knížete Spytihněva I. z rodu Přemyslovců, nebo podle Spytihněva II., který byl českým knížetem od roku 1055.

- 1970: Spytihněvova
- 1950–52: Spytihněvova
- 1945: Egmontweg – Egmont: Drama J. W. Goetha z roku 1788.

110. **Svatoplukova**

Ulice pojmenována podle českého knížete Svatopluka z rodu Přemyslovců, který panoval v letech 1107–1109.

- 1992: Svatoplukova
- 1970: Švermova – Jan Šverma: Český komunistický politik a novinář, vedoucí činitel KSČ.

111. **Růženy Svobodové (Svobodové)**

Ulice pojmenována podle Růženy Svobodové, české prozaičky.

- 1970: Růženy Svobodové
- 1926: Hraniční
- 1921: Grenzstrasse

112. S. K. Neumanna (Neumanna)

Ulice pojmenována podle S. K. Neumanna, českého básníka, publicisty, překladatele, který působil na přelomu 19. a 20. století a v první polovině 20. století.

1970: S. K. Neumanna

113. Svatopluka Čecha (Čecha)

Ulice pojmenována podle Svatopluka Čecha, českého básníka, prozaika, novináře a cestovatele.

- 1992: Svatopluka Čecha
- 1970: Čechova
- 1946: Čechova ulice
- 1945: Paulistrasse
- 1926: Pauliho ulice

114. Svojsíkova

Ulice pojmenována podle Antonína Svojsíka, českého pedagoga a zakladatele skautingu v ČSR.

- 1970: Herty Lindnerové – Herta Lindnerová: Německá antifašistka, vedoucí ilegální skupiny německých mladých komunistů na Teplicku. Spolu s Emilií Dvořákovou zatčeny a popraveny roku 1943.
- 1950–52: Svojsíkova
- 1946: Svojsíkova
- 1945: Kantstraße – Immanuel Kant: Pruský filozof, zakladatel německého klasického idealismu.

115. Ševčíkova

Ulice pojmenována podle Otakara Ševčíka, českého houslisty a houslového pedagoga.

- 1970: Ševčíkova
- 1950–52: Ševčíkova
- 1946: Ševčíkova ulice
- 1945: Ritter v. Gluck Straße – Christoph Willibald Ritter von Gluck: Skladatel, reformátor zpěvohry jako hudebního dramatu.
- 1910: Goethe Strasse – J. W. Goethe: Německý básník, spisovatel a vědec. Navštívil Teplice celkem třikrát, a to v letech 1810, 1812 a 1813.

116. Škroupova

Ulice pojmenována podle Františka Škroupa, českého skladatele a dirigenta.

- 1970: Škroupova
- 1950–52: Škroupova
- 1946: Škroupova
- 1945: Haydnstraße – Franz Joseph Heyden: Rakouský skladatel, napsal přes 100 symfonií.

117. Šmeralova

Ulice pojmenována podle Bohumíra Šmerala, českého politika, novináře a publicisty.

- 1970: Šmeralova
- 1946: Šmeralova
- 1945: Alex. v. Humboldt Straße – Alex von Humboldt: Německý přírodovědec, zeměpisec a cestovatel.

118. Štúrova

Ulice pojmenována podle Ludovíta Štúra, slovenského politika, estetika, pedagoga, básníka, publicisty a kodifikátora spisovné slovenštiny. Štúr byl významnou osobností kulturně-politického života poloviny 19. století.

- 1992: Štúrova
- 1970: Marš. Koněva
- 1950–52: Koněvova
- 1946: Ul. Maršála Koněva – Ivan Stěpanovič Koněv: Sovětský vojevůdce, maršál Sovětského svazu.
- 1945: Straße der SA – Sturmabteilung: Německý úderný oddíl, polovojenská organizace německého fašismu.

119. Thámova

Ulice pojmenována podle Karla Ignáce Tháma, českého spisovatele a překladatele.

- 1992: Thámova
- 1970: Maršála Rybalka
- 1950–52: Maršála Rybalka – Pavel Semjonovič Rybalko: Sovětský vojenský činitel. Jeden z vojevůdců Velké vlastenecké války, Hrdina Sovětského svazu.

- 1946: Churchillova – Winston Leonard Spencer Churchill: Britský politik a státník.
- 1945: Dr. Ley StraÙe – Robert Ley: Nacistický politik a ideolog.

120. **Tolstého**

Ulice pojmenována podle Lva Nikolajeviče Tolstého, ruského spisovatele, jenž ovlivnil vývoj světové literatury.

- 1992: Tolstého
- 1970: Tolstého
- 1946: Tolstého

121. **Třebízského**

Ulice pojmenována podle Václava Beneše Třebízského, českého prozaika a katolického kněze, autora historických povídek a románů s národně-výchovnou tendencí.

- 1970: Třebízského
- 1946: Třebízského
- 1945: TannhäuserstraÙe

122. **Tyršova**

Ulice pojmenována podle Miroslava Tyrše, českého esteta, teoretika tělovýchovy a spoluzakladatele Sokola.

- 1970 : Tyršova
- 1946: Tyršova ul.
- 1945: SeilerstraÙe
- 1926: Provaznická
- 1910: Seiler StraÙe

123. **Úprkova**

Ulice pojmenována podle Františka Úprky, českého sochaře a malíře.

- 1970: Úprkova
- 1950–52: Úprkova
- 1946: Úprkova
- 1945: Am Röhrenweg

124. **Vančurova**

Ulice pojmenována podle Vladislava Vančury, lékaře a spisovatele, prvního předsedy Devětsilu.

- 1970: Vančurova
- 1946: Vančurova
- 1945: Dr. Hufeland StraÙe – Christoph Wilhelm Hufeland: Německý lékař, zabýval se léčivými účinky termálních pramenů.

125. **Vítězslava Hálka** (Hálka)

Ulice pojmenována podle Vítězslava Hálka, českého básníka a prozaika.

- 1992: Hálka, viz Vítězslava Hálka
- 1970: Hálkova
- 1950–52: Hálkova
- 1946: Hálkova
- 1945: Mittelgasse
- 1926: Střední ul.
- 1910: Richard Wagner Strasse – Richard Wagner: Německý skladatel, básník, hudební spisovatel a reformátor opery.

126. **Vladislavova**

Ulice pojmenována buď podle Vladislava I., nebo podle Vladislava II.

- Nově vzniklá ulice, vystavěná v roce 1996.

127. **Vodičkova**

Ulice pojmenována podle teplického statkáře Vodičky.

- V roce 2010 doÙlo k prodlouÙení ulice Luční a nově vzniklý úsek byl pojmenovaný podle významného statkáře Vodičky, který zde ÷il.

128. **Vojanova**

Ulice pojmenována podle Eduarda Vojana, českého herce.

- 1992: Vojanova
- 1970: Marš. Rokosovského
- 1950–52: Maršála Rokosovského

- 1946: Maršála Rokosovského – Konstantin Konstantinovič Rokossovskij: Sovětský vojenský činitel, maršál SSSR.
- 1945: Rumrichstraße – Rumrich: Pravděpodobně významnější rodina žijící v Teplicích kolem roku 1918.

129. **Vratislavova**

Ulice pojmenována buď podle Vratislava I. českého knížete, nebo podle Vratislava II., českého krále z rodu Přemyslovců.

➤ Nově vzniklá ulice, vystavěná v roce 2005.

130. **Vrázova**

Ulice pojmenována podle Enrique Stanka Vráze, českého cestovatele, fotografa a autora cestopisů.

- 1970: Vrázova
- 1950–52: Vrázova

131. **Vrchlického**

Ulice pojmenována podle Jaroslava Vrchlického, českého básníka kruhu lumírovského, dramatika a překladatele.

- 1970: Vrchlického
- 1950–52: Vrchlického tř.
- 1946: Vrchlického tř.
- 1945: Rich. Wagner Straße
- 1926: Wágnerova tř. – Richard Wagner: Německý skladatel, básník, hudební spisovatel a reformátor opery.
- 1910: Gizela Strasse – Gizela Habsbursko-Lotrinská: Rakouská arcivévodkyně a princezna.

132. **Žižkova**

Ulice pojmenována podle Jana Žižky z Trocnova (z Kalicha), českého husitského vojevůdce a bojovníka.

- 1970: Žižkova

133. Benešovo náměstí

Náměstí pojmenováno podle Edvarda Beneše, českého politika a prezidenta ČSR.

- 1992: Benešovo nám.
- 1970: nám. Zd. Nejedlého – Zdeněk Nejedlý: Historik, hudební vědec, kritik a kulturní a politický činitel, profesor na Karlově univerzitě a na Moskevské státní univerzitě.
- 1946: Náměstí dra E. Beneše
- 1945: Schulplatz
- 1936: Kaiser Franz Josef Platz
- 1926: Školní nám.

134. Laubeho náměstí

Náměstí pojmenováno podle Gustava Laubeho, cestovatele, geologa a paleontologa, který se v Teplicích narodil.

- 1992: Laubeho nám.
- 1946: Poštovní nám.
- 1936: Stephans Platz
- 1926: Nám. Schiller

135. Mánesovo náměstí

Náměstí pojmenováno podle Josefa Mánesa, českého malíře, ilustrátora, grafika a představitele českého romantismu.

- 1970: Mánesovo nám.
- 1946: Mánesovo nám.
- 1945: Bramschplatz

136. Metelkovo náměstí

Náměstí pojmenováno podle Jindřicha Metelky, významného zeměpisce, kartografa a regionálního politika (viz kapitola o regionálních osobnostech).

- 1970: Metelkovo nám.
- 1946: Metelkovo nám.
- 1945: Horst Wessel Platz – Horst Ludwig Wessel: Německý politik a příslušník SA.

137. **Rooseveltovo náměstí**

Náměstí pojmenováno podle Franklina Delano Roosevelta, amerického politika a 32. prezidenta USA v letech 1933–1945.

- 1970: Rooseveltovo nám.
- 1946: Rooseveltovo nám.
- 1945: Schillerplatz

138. **Smetanovo náměstí**

Náměstí pojmenováno podle Bedřicha Smetany, významného českého hudebního skladatele.

- 1950–52: Náměstí Bedřicha Smetany
- 1946: Smetanovo nám.
- 1945: Schillerplatz

139. **Zeyerovo náměstí**

Náměstí pojmenováno podle Julia Zeyera, českého básníka a prozaika.

- 1970: Zeyerovo nám.
- 1946: Zeyerovo nám.
- 1945: Kirchenplatz
- 1936: Mühl Platz

Honorifikační motiv se netýká jen konkrétních historických osobností (Brandlova, Josefa Lady, Julia Payera), do této kategorie patří také pojmenování, která odkazují k historickým událostem a významným hodnotám. V urbanonymii města se vyskytuje dostatek takto motivovaných pojmenování, avšak v některých je dedikační motiv značně oslabený a zpětně obtížně prokazatelný (Anglická, Bělehradská), proto jsem do dedikačních názvů počítala jen ty, u nichž je honorifikační motiv evidentní (28. října, Revoluční, Dukelská stezka).

7. KLASIFIKACE HONORIFIKAČNÍCH URBANONYM Z HLEDISKA SÉMANTICKÉHO

V této části se práce zabývá motivační analýzou současné urbanonymie, získané hodnoty jsou pro větší názornost zaneseny do grafů.

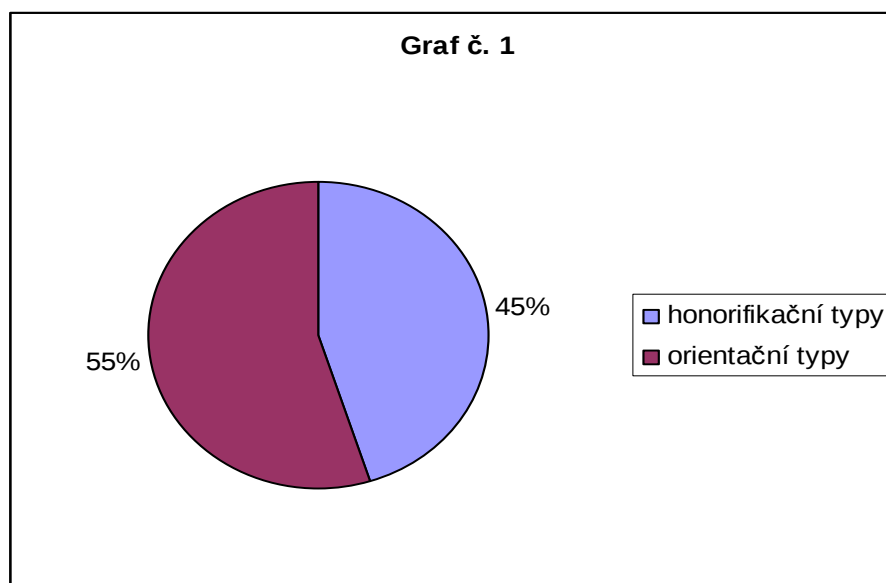
Podle výzkumu Jaroslava Davida je v moderní české urbanonymii honorifikační motiv zastoupen 44%, s výkyvy nahoru i dolů.³⁴ V menších městech je větší procento ulic pojmenovaných podle místních skutečností. Opačný pól představují velká města, v kterých se orientační pojmenování dříve vyčerpají, proto se častěji sahá k honorifikačním motivům. Teplice svým vyrovnaným poměrem mezi oběma typy potvrzují svou pozici na pomezí větších a menších měst (viz Graf č. 1). Z existujícího počtu 364 ulic a náměstí 162 (45 %) z nich nese název honorifikační, z toho 139 (86%) názvů je inspirováno významnými osobnostmi. Z výsledků je patrné dominantní postavení personálních urbanonym. Zjištění se shoduje s výsledky Jaroslava Davida, uvádí je ve své studii o honorifikačních urbanonymech.³⁵ Podle Davidovy analýzy je ze všech honorifikačních urbanonym 78% ulic pojmenovaných podle osobností, 9% zaujímají názvy motivované hodnotami, 7% daty a 6% místy. V Teplicích depersonální urbanonyma zaujímají něco málo přes 10%. Největší podíl mezi nimi mají názvy podle obecné nebo ideologické hodnoty (7% všech honorifikačních urbanonym), následně místa (5% všech honorifikačních urbanonym) a data (2% všech honorifikačních urbanonym).

Klasifikace honorifikačních dedikací však nemůže být zcela přesná, neboť mnohá jména ulic a náměstí lze přiřadit stejně dobře k jiným motivačním typům. Některé významné osobnosti nebyli jen spisovateli, ale také politiky (*Palackého*, *Aloise Jiráka*). Stejně tak bychom mohli mnohé politiky, spisovatele či např. hudebníky zařadit do skupiny významných osobností českých i světových dějin (*Riegerova*, *Masarykova třída*, *Antonína Dvořáka*).

³⁴ DAVID, 2011, s. 168.

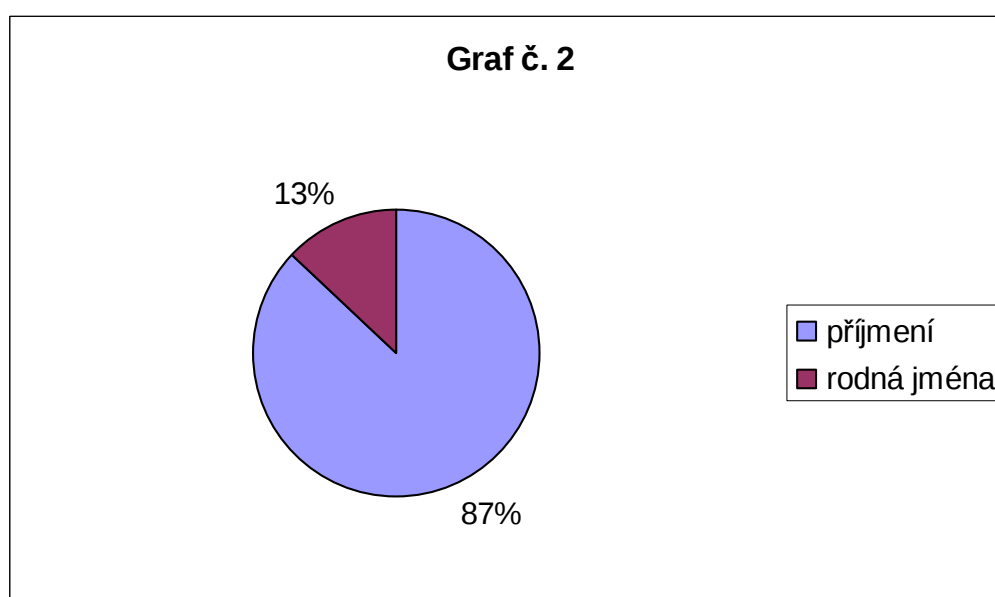
³⁵ DAVID, 2011, s. 179.

7.1. Frekvence motivačních typů

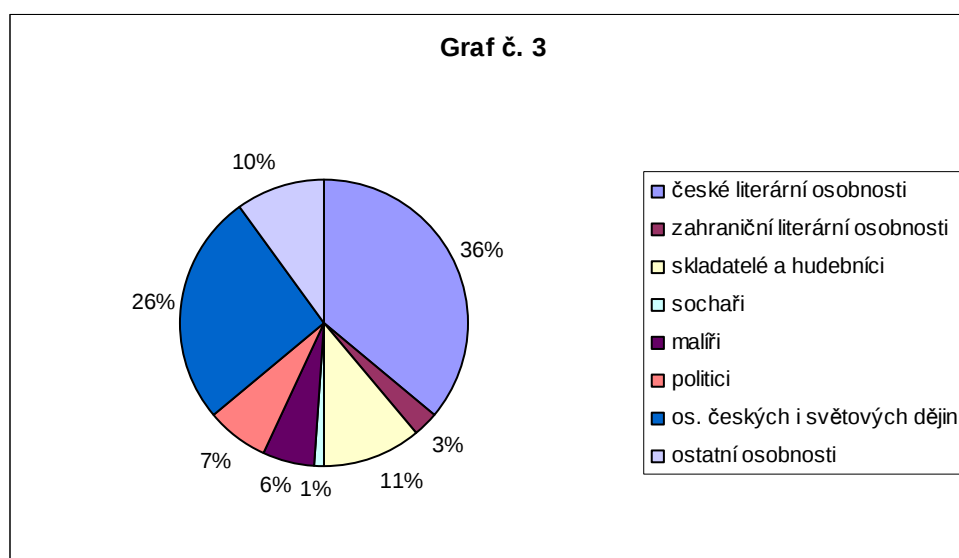
7.2. Frekvence příjmení a rodných jmen v uličním názvosloví

140. Při pojmenování ulic a náměstí podle významných osobností jsou používána jak pouze příjmení (*Úprkova, Riegrova, ...*), tak i spojení rodného jména a příjmení, popř. i titulu, hodnosti, rodného jména a příjmení (*Vítězslava Háлка, Františka Hrubína, Jindřicha Plachty, Fráni Šrámka, Kpt. Jaroše, ...*). Dále se vykytují pojmenování jen podle rodného jména, zvláště u panovníků. (*Vladislavova, Svytihněvova, Svatoplukova, ...*). Analýza ukázala, že 122 (= cca 87%) ulic a náměstí nese příjmení slavných osobností a jen 18 (= cca 13%) rodné jméno (viz Graf č. 2).

7.3. Frekvence názvů ulic dedikačního typu

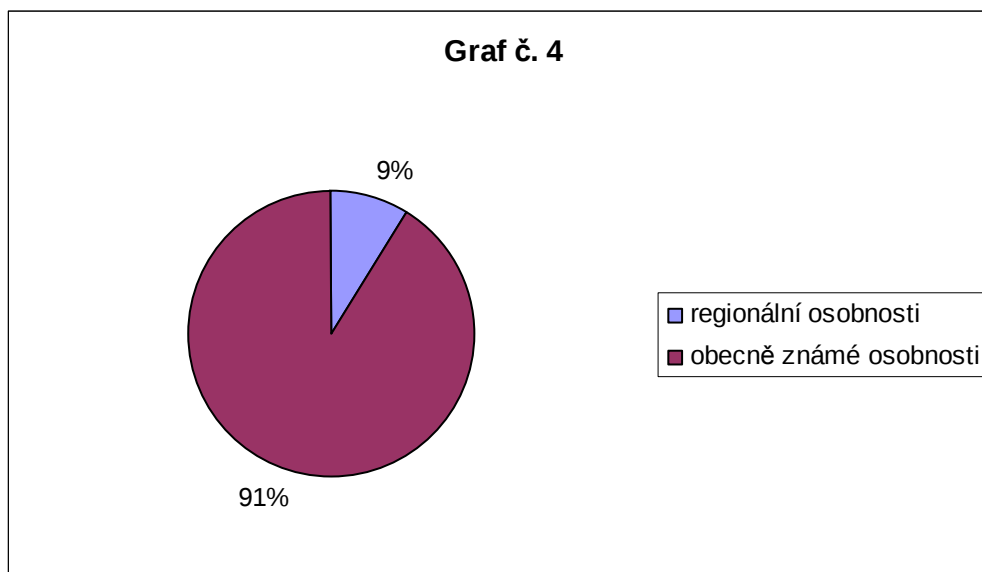
Z dedikačních pojmenování daných na počet významné osobnosti je největší množství vybraných urbanonym, tj. 51 (= cca 36%), pojmenováno podle českých spisovatelů, jen 4 ulice (= cca 3%) se jmenují podle literátů zahraničních. Na druhém místě skončily názvy podle osobností českých i světových dějin – 36 (= cca 26%), jen 2 (= cca 1%) ulice vycházejí ze jmen sochařů, 8 (= cca 6%) je označeno podle malířů, 15 podle skladatelů a hudebníků (= cca 11%), 10 ulic a náměstí (= cca 7%) podle politiků, 14 (= cca 10%) podle ostatních osobností. Urbanonyma motivovaná regionálními osobnostmi reprezentuje pouze 11 ulic a 1 náměstí (= cca 9%), 128 (= cca 91%) nese název podle obecně známých osobností. 7 ulic nese název po osobnostech české reformace (= cca 4 %, srov. David: *Honorifikační motiv v současné české urbanonymii*, 2011, s. 179).

7.4. Frekvence osobností obecně známých a spjatých s regionem

V oblasti názvů podle osobností můžeme v malých městech sledovat vyšší procento využití osobních jmen regionálně významných postav, naopak názvy podle osobností cizích jsou řídké, popř. chybějí.³⁶ Z uvedeného výčtu ulic je zřejmé, že Teplice se v případě frekvence názvů motivovaných regionálními osobnostmi blíží větším městským celkům (viz Graf č. 4).

³⁶ MATÚŠOVÁ, 1989, s. 180.

7.5. Srovnání současné urbanonymie se stavem v letech 1918–1938

Toto srovnání nebylo cílem práce, ale potvrdilo se, že pojmenovávací tendence a motivační okruhy užívané při volbě jmen teplických ulic jsou si v obou dvou obdobích blízké. V obou případech se názvosloví vyvíjelo pod tlakem společenských poměrů a každý nový systém dosadil na místo stávajících názvů vlastní politicky vhodná pojmenování. Poměr zastoupení regionálních názvů v letech 1918–1938 je oproti současnému stavu výraznější. Z dějin víme, že významní lidé se pro národ stávají osobnostmi až po nějakém čase, k tomu nejspíše relativně krátké a proměnlivé období po 2. světové válce nestačilo.

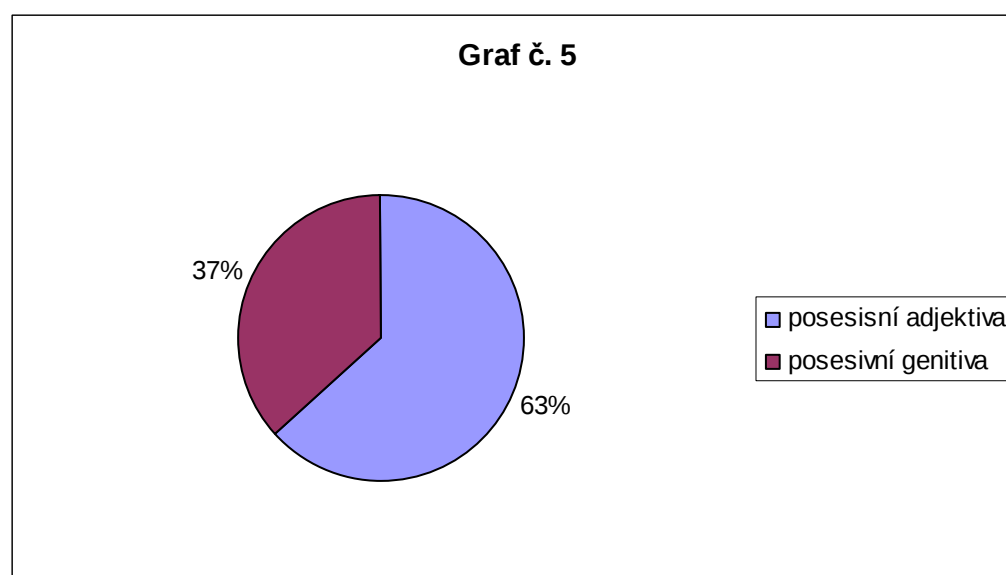
8. KLASIFIKACE HONORIFIKAČNÍCH URBANONYM Z HLEDISKA FORMÁLNÍHO

8.1. Konkurence genitivních vazeb a individuálně posesivních adjektiv

U urbanonym, jež nesou v názvu příjmení (*Třebízského, J. K. Tyla,...*) či zkombinované rodné jméno (*Bořivojova, Vladislavova, ...*) osobností, se formálně jedná o vztah přivlastnění. Prostředkem přivlastnění jsou posesivní adjektiva, jež vyjadřují vztah k jedné osobě. Rozdělují se do dvou paradigmat, která jsou v mluvnicích charakterizována vzory *otcův* a *matčin*.³⁷ Patří sem urbanonyma tvořená sufixy: *-ův, -ova, -ovo* a *-in, -ina, -ino* (*Březinova, Cajthamlova, Fučíkova stezka, Haškova, Libušina*). Vedle přídavných jmen přivlastňovacích lze posesivní vztahy vyjádřit posesivním genitivem (*Klásterského, Jiřího Wolkera*). „Děje se tak tehdy, když není možno posesívum utvořit z důvodů formálních nebo užít z důvodů syntakticko-stylistických.“³⁸ Nejčastěji se však názvy ulic zkracují z důvodů ekonomických.

Podle dalšího odborného dělení lze hovořit o přívlastku shodném (u adjektiv) nebo přívlastku neshodném (u substantiv).

Podle zjištěných údajů jednoznačně převládá označení pomocí atributu kongruentního 88 (= cca 63%), 51 jmen osobností (= cca 37%) je tvořeno pomocí atributu nekongruentního (viz Graf č. 5).

³⁷ PŘÍRUČNÍ MLUVNICE ČEŠTINY, 1995, s. 452.

³⁸ MLUVNICE ČEŠTINY 2, 1986, s. 78.

Ze soupisu ulic dále vyplývá, že v označování ulic v současné době zesilují snahy o co největší úspornost vyjádření. Dochází k posunu od vícečlenného názvu v 2. pádu k jednočlenné podobě přídavného jména přivlastňovacího. (*Fibichova* místo *Zdeňka Fibicha*, *Ševčíkova* místo *Otakara Ševčíka*) a mnohdy se také vypouští druhové jméno *ulice* (*Rudolfova* místo *Rudolfova ulice*).

8.2. Ustálené historismy

V historii se od některých rodných jmen vytvořila adjektiva s příponou *-ský*, která mají rovněž přivlastňovací povahu (případ ulice *Josefské* v Teplicích). Toto pojmenování utvořily snahy vymýtit z názvů ulic jména připomínající představitele habsburské dynastie a německého císařství. Příponou *-ský* byl u adjektiva oslaben původní posesivní vztah, následkem toho nedocházelo k asociaci se jménem císaře Františka Josefa I., název tak mohl být na uliční ceduli ponechán.

9. ZÁVĚR

Tato práce si kladla za cíl popsat uplatnění současné honorifikační urbanonymie města Teplic a v jejím rámci postihnout hlavní motivy. Nejprve jsem shromáždila potřebné podklady pro práci (mapy, plány a historické soupisy Teplic). Seznam ulic jsem roztřídila podle dvou motivačních hledisek, z hlediska formálního a z hlediska sémanticko-motivačního.

Z celkového počtu 364 ulic a náměstí 162 nese honorifikační název. Z analýzy vyplývá převaha personálních označení nad nepersonálními. Ulice s motivem honorifikačním nesou nejčastěji pojmenování po spisovatelích a jiných významných osobnostech zahraničních a celonárodních. Přitom v názvech zkoumaných ulic výrazně převažují příjmení, podle rodných jmen je pojmenované jen zanedbatelné množství ulic. I když se Teplice svou rozlohou blíží středně velkým městům, malé zastoupení regionálních názvů je řadí k větším městským celkům. V případě klasifikace urbanonym z hlediska formálního převládají v teplickém uličním názvosloví individuálně posesivní adjektiva nad genitivními vazbami.

Při pohledu na zkoumaná urbanonyma jsem dospěla ke zjištění, že se urbanonymie podle sémantické motivace vyvíjela v závislosti na historicko-spoločenské a politické situaci. V rámci pojmenování teplických ulic a náměstí se propojilo několik aspektů. V urbanonymii města se odráží historie naší země, zrcadlí se v nich obraz lázeňství (Riessnerstraße, Stellmacher Strasse, ...), významní návštěvníci města (Beethovenstraße, Goethe Strasse, ...) a také regionální osobnosti (Cajthamlova, Jankovcova, ...). V minulosti se pomocí urbanonym oslavovaly osobnosti německého prostředí (Dr. Eckener Straße, Gutenbergweg, ...).

Systém označování ulic není bezchybný. Také v teplickém uličním názvosloví se najdou nedostatky. Např. v názvu ulice *Karla IV*, která vznikla v roce 1996 v lokalitě *Na Valech*, chybí interpunkční znaménko za římskou číslicí. Zároveň bylo z pramenů Magistrátu města Teplice zjištěno, že ulice byla schválena v gramaticky správném znění (*Karla IV.*). Z uvedeného vyplývá, že chyba zřejmě nastala při zanášení názvu na uliční ceduli. Další nepřesnost lze najít v ulici *Mrštíková*, z názvu není patrné, o jakého bratra se jedná. Vhodnější možností se jeví název *Bratří Mrštíků*.

V minulosti se honorifikační motiv příliš neosvědčil (názvy po představitelích nacistické III. říše či komunistického režimu), proto se v současnosti volí spíše názvy

vycházející ze jmen pomístních. Avšak i navzdory nespolehlivosti honorifikačních dedikací, jsou tyto stále jedním z nejsilnějších motivů, který působí při pojmenování ulic, o čemž svědčí například plánované přejmenování Letiště Praha Ruzyně na Prague Airport – Václav Havel.

10. POUŽITÁ LITERATURA:

1. BLAHYNKA, Milan a kol.: *Čeští spisovatelé 20. století: slovníková příručka*. Praha: Československý spisovatel, 1985, s. 830.
2. BIELECKI, Jakub: *Jména ulic: od Adama*. In: Neon, 2000, č. 5, s. 52–57.
3. BUDINSKÁ, Jitka: *Teplice*. Regionální muzeum v Teplicích ve spolupráci s NIS Teplice, 2007, s. 47.
4. ČIŽMÁROVÁ, Libuše: *Ty, či ta Nedvědice?* In: Naše řeč, 1985, ročník 68, č. 5, s. 229–233.
5. DAVID, Jaroslav: *Smršov, Brežněves a Rychlonožkova ulice. Kapitoly z moderní české toponymie*. Praha: Academia, 2011, s. 333.
6. HORA-HOREJŠ, Petr: *Toulky českou minulostí 9*. Praha: VIA FACTI, 2002, s. 223.
7. *Ilustrovaný encyklopedický slovník. I.+II.+III. díl / kolektiv autorů*. Praha: Academia, 1981.
8. KOLEKTIV AUTORŮ: (eds.): *Encyklopedický slovník češtiny*. Praha: Lidové noviny, 2002, s. 604.
9. KOLEKTIV AUTORŮ: *Příruční mluvnice češtiny*. Praha: Lidové noviny, 1995, s. 800.
10. KOCOURKOVÁ, Květoslava; VILÍM, Karel. *Teplice*. Edice: *Zmizelé Čechy*. 1. vyd. Praha; Litomyšl: Paseka, 2009, s. 77.
11. KOVÁŘ, Daniel & KOBLASA, Pavel: *Ulicemi města Českých Budějovic*. České Budějovice: Bohumír NĚMEC – VEDUTA, 2005, s. 308.
12. KOUKAL, Pavel: *Náš druhý Havlíček*. In: Deník Směr, 2005, č. 54.
13. KUČA, K.: *Města a městečka v Čechách na Moravě a ve Slezsku*. VII. díl (s. 484 – 531), Praha: Libri, 2008, s. 992.

14. LEBROVÁ, Dobromila: *Georg Friedrich Händel, hudební skladatel – 250. výročí úmrtí*. In: Pozitivní noviny, 14. 04. 2009. Dostupný z WWW: <http://www.pozitivni-noviny.cz/cz/clanek-2009040047>
15. LIKOVSKÝ, Z.; RATHOUSKÝ, V.: *Jména ulic a náměstí Opočna*. In: Orlické hory a Podorlicko 13, sborník vlastivědných prací, 2005, s. 376. Dostupný z www: <http://www.moh.cz/pdf/ohp/452.pdf>.
16. MACHÁČKOVÁ, Eva: *Václavské a Karlovo náměstí*. In: Naše řeč, ročník 66, 1983, č. 4, s. 218.
17. MATÚŠOVÁ, Jana: *Vývoj a standardizace pomístních jmen a urbanonym v českém pohraničí*. In: Naše řeč, ročník 72, 1989, č. 4, s. 179–187.
18. MĚSTO TEPLICE: Oficiální stránky lázeňského města Teplice: Slavné osobnosti. Dostupný z WWW: <http://www.teplice.cz/cz/mesto/historie/osobnosti/>
19. OLIVOVÁ-NEZBEDOVÁ, Libuše; KNAPPOVÁ Miroslava; MALENÍNSKÁ Jitka; MATÚŠOVÁ Jana: *Pomístní jména v Čechách – O čem vypovídají jména polí, luk, lesů, hor, vod a cest*. Praha: Academia, 1995, s. 520.
20. *Osobnosti*. Regionální knihovna Teplice [online]. Dostupný z WWW: [http://www.knihovna-teplice.cz/index.php?scname=osobnosti&stranka\[\]=30](http://www.knihovna-teplice.cz/index.php?scname=osobnosti&stranka[]=30)
21. OSTROVSKÁ, Sylvia: *Slavné ženy v Teplicích*. Teplice: Regionální muzeum, 1994, s. 164.
22. PEER, Přemysl: *Dějiny Teplicka do roku 1848 (Přehledné dějiny Teplicka, část 2)*. Teplice, Oblastní muzeum, 1969, s. 85.
23. PETR, Jan. *Mluvnice češtiny (1): (Fonetika, Fonologie, Morfonologie a morfeematika, Tvoření slov)*. Praha: Academia, 1986, s. 566.
24. PLEVKA, Bohumil: *Teplice*. Bratislava: Obzor, 1972, č. 2, s. 19.
25. PLEVKA, Bohumil: *Goethe v Teplicích*. In: Impulsy Teplicka, 2000, č. 2, s. 19.

26. PROFOUS, Antonín: SVOBODA, Jan: *Místní jména v Čechách, jejich vznik, původní význam a změny*. Díl IV., Praha: ČSAV, 1957, s. 866.
27. Rednews.nova.cz: *Pět největších námořních katastrof*. Dostupný z WWW: <http://rednews.nova.cz/clanek/adrenalin/pet-nejvetsich-namornich-katastrof.html>
28. SEELEOVÁ, Astrid: *Ženy kolem Goetha*. Reinbek u Hamburku: Brána, 1997, s. 147.
29. BOERNER, Peter: *Goethe*. Reinbek u Hamburku: Votobia, 1964, s. 160.
30. ŠMILAUER, Vladimír: *Úvod do toponomastiky: nauky o vlastních jménech zeměpisných*. Praha: SPN, 1966, s. 231.
31. ŠPIČKA, Dušan: *Teplice*. Praha: ČTK-Pressfoto, ISBN 04-09-589-1169.
32. ŠRÁMEK, Rudolf. *Úvod do obecné onomastiky*. Brno: Masarykova univerzita, 1999, s. 191.
33. URBAN, Jan František: *Potulky Teplickem*. Teplice: Naše domovina, 1928, s. 288.
34. *Z dopisů jazykové poradně*. In: Naše řeč, ročník 90, 2007, číslo 4, s. 56–57.
35. ZYKMUND, NEUVIRT, KURANDA, ŠPAČEK: *Turn, 100 let města Trnovany-Teplice*, Europrinty, 2010, s. 364.

11. PRAMENY:

1. Regionální knihovna Teplice:

- Dokumenty týkající se významných osobností teplického regionu.

2. Archiv Magistrátu města Teplice

3. Státní okresní archiv Teplice:

- poř. č. 5940
- poř. č. AI17
- poř. č. AI1
- poř. č. AI2
- poř. č. 487
- poř. č. AMT 339
- poř. č. 314/64
- poř. č. 77A/1 – Výroční zprávy a listiny lázeňských hostů
- MNV Teplice/ karta 64 – *Nové pojmenování ulic Lázní Teplic-Šanova, Trnovan a Řetenic*, Seznamy ulic v Teplicích,
- Plány města Teplice: 1910, 1926, 1945, 1946, 1950–52, 1970 a 1992

4. Hotel Payer: *Julius Payer*. Dostupný z WWW: <http://www.hotelpayer.cz/julius-payer>

5. *Plán města Teplice*. Praha: freytag & berndt, 2010, ISBN: 978-80-8623-610-0

6. Vokabulář webový: *teplice*. Dostupný z WWW: <http://vokabular.ujc.cas.cz/hledani.aspx>

7. iTeplice.cz - Zpravodajství Teplicka: *Teplický objev – hrob královny Judity*. Dostupný z WWW: http://www.iteplice.cz/cestovatel_teplicky_objev___hrob_kralovny_judity.html

8. Společná česko-slovenská digitální parlamentní knihovna. Dostupný z WWW: <http://www.psp.cz/eknih/1929ns/se/stenprot/229schuz/s229002.htm>

12. PŘÍLOHY

12.1 Významné osobnosti Teplic

Příloha obsahuje podrobnější informace o jednotlivých regionálních osobnostech, jejichž jména jsou obsažena v současných teplických názvech ulic a náměstí. Vycházela jsem především ze sebraných dokumentů Regionální knihovny Teplice.

AKSAMIT Karel

(1897–1944)

Byl výraznou regionální osobností na Teplicku. V Trnovanech, kam se s rodinou přestěhoval, prožil své dětství. Později zde pracoval v továrně na výrobu papíru. Svůj život zasvětil práci v mládežnickém, tělovýchovném i komunistickém hnutí. Stal se členem federální rady FDTJ (Federace dělnických tělocvičných jednot). Ve 20. letech redigoval časopis Komunistická mládež a časopis Pravda mládeže. V roce 1926 působil jako tajemník Rudé sportovní internacionály v Moskvě a o deset let později byl zvolen předsedou Federace proletářské tělovýchovy. Od konce třicátých let byl několikrát vězněn nacisty, ale jakmile byl na svobodě, opět se zapojil do stranických prací. Když Aksamita v roce 1944 gestapo chystalo opět zatknout, raději spáchal sebevraždu. Až do poslední chvíle svého života patřil k aktivním příslušníkům komunistické strany.

CAJTHAML-LIBERTÉ František

(1868–1936)

Cajthaml-Liberté se narodil v Suchomastech u Berouna v rodině chudého panského ovčáka. Vyučil se krejčím. V Litoměřicích se dostal do kontaktu se socialistickým hnutím v severních Čechách. Už v osmnácti letech začal přispívat do časopisů Dělnické listy, Rudé květy či Sociální demokrat. V jednadvaceti letech byl zatčen a odpykal si několik týdnů za tajné spolčování. Od roku 1890 žil jako krejčovský dělník v Teplicích. V dělnickém hnutí však nadále zůstal organizačně i literárně aktivní. Stal se spoluzakladatelem časopisu Severočeský dělník, kam také pravidelně přispíval. Své články podepisoval pseudonymem V. L. Liberté (Ať žije svoboda). Psal i do jiných dělnických časopisů, vydal několik prací – pět knížek próz, dvě sbírky pověstí ze středohoří i Podkrušnohoří, dva dělnické zpěvníky a osm svazků sociální poezie. Zajímal se o národní minulost, podrobně zpracoval osmnáct kronik

severočeských obcí, a to v českém i německém jazyce. Sepsal historii Deutschböhmen, zachytil první snahy nacistů o odtržení československého pohraničí v roce 1918. Shromažďoval také dokumenty dělnického hnutí. Z jeho velké sbírky i dnes čerpají literární historikové, etnografové i jiní badatelé. Umírá v Bystřanech u Teplic, kde dodnes stojí jeho dům s pamětní deskou.

JANKOVEC Wolfgang

(1896 – 1944)

Wolfgang Jankovec se narodil v Plzni. Po vystudování obchodních věd se přestěhoval spolu se svou manželkou do Duchcova. Oba přijali místo v Teplicích jako profesori na Obchodní akademii. Jankovec zde založil severočeskou odbočku Dělnické akademie, která intenzivně rozvíjela kulturní činnost v severočeských okresech. Později se Dělnická akademie přestěhovala do Teplic a zde její aktivity pokračovaly. Právě zvýšení kulturní úrovně severočeského regionu se stalo jednou z největších Janovcových zásluh. Od roku 1931 působil v Praze, kde se snažil upozornit na nebezpečí fašismu. Jeho jméno je spojováno se zásluhami v organizování domácího protifašistického odboje. Pracoval v ilegalitě, byl vůdčí osobností Petičního výboru Věrní zůstaneme. V roce 1941 byl zatčen gestapem a v roce 1944 odsouzen k smrti a popraven.

JUDITA Královna

Judita Durynská se po smrti Gertrudy Babenberské stala druhou manželkou Vladislava II. Pocházela z rodu Ludovingů. Podle kronikáře Vincencia to byla krásná a ušlechtilá žena, která ovládala latinské písmo i latinskou řeč. Přišla do Prahy mladá, tam na ni už čekal budoucí manžel Vladislav II. se čtyřmi nevlastními dětmi. Z jejich manželství vzešli synové Vladislav Jindřich a Přemysl Otakar I. Judita pokračovala v rodinné tradici zakládání klášterů a založila vlastní klášter na místě budoucího města Teplice. Dokončen byl kolem roku 1164 a stal se druhým benediktinským klášterem v Čechách. Judita proslula také tím, že iniciovala výstavbu prvního kamenného mostu v Praze. Práce na něm začaly někdy po roce 1160. Most nesl její jméno a byl předchůdcem Karlova mostu. V 50. letech 20. století byly při archeologickém výzkumu na nádvoří teplického zámku objeveny pozůstatky neznámé ženy. Vědecký výzkum ukázal, že by se pravděpodobně mohlo jednat o ostatky královny Judity. Tuto

teorii vědci potvrdili až o padesát let později, když se jim podařilo královniny ostatky identifikovat.³⁹

METELKA Jindřich

(1854–1921)

Na Teplicku působil také významný zeměpisec a kartograf Jindřich Metelka. Procestoval Evropu, Asii i Afriku. Publikoval řadu prací a působil v mnoha vědeckých společnostech doma i zahraničí. Byl spoluzakladatelem České společnosti zeměvědné a redigoval její časopis. Jeho příspěvky se objevovaly také v Ottově slovníku naučném. V roce 1902 se stal členem c. k. zemské školní rady. Na Teplicku však proslul jiným způsobem. Zanechal badatelské činnosti a začal se věnovat politice. Jako předseda Ústřední matice školské usiloval o zakládání českých škol na severu Čech. Snažil se pomáhat českým rodičům na severu, působil zejména na Teplicku. Na počest tohoto velikána, který se menšinovým školským zákonem zasloužil o rozvoj českého školství v severočeském kraji, byla v Teplicích pojmenována základní škola ZŠ Metelkova.

MÜHLIG Joseph Max

Max Mühlig byl průmyslník působící na Teplicku, který výrazně přispěl ke změně Teplic na průmyslové město a založil tradici věhlasné evropské sklárny. Vlastnil zde několik skláren, jednu z nich, Mariinu huť v Řetenicích, pojmenoval po své manželce Marii. Přestože sklárna v Řetenicích v roce 1919 vyhořela, Mühlig pokračoval dál ve své činnosti a v roce sloučil své závody se sklárnou Union v Ústí nad Labem, nová firma dále nesla označení Mühlig Union.

PAYER Julius

(1841–1915)

Julius Payer byl slavným teplickým rodákem, který proslul zejména v malířství a kartografii. Narodil se v lázeňské čtvrti Šanov, kde strávil i svá dětská léta. Jeho jméno se stalo známým spíše za hranicemi, zejména pak ve Vídni, u nás v Čechách upadlo téměř v zapomnění. Jeho jméno a slavné skutky znovu ožily až po revoluci. Otec Payera byl důstojníkem rakouské armády, proto i jeho syn se rozhodl pro vojenskou dráhu, současně učil zeměpis a dějepis na kadetní škole. Po převezení uplatnil lásku k horolezectví při alpských výstupech, zde také zhotovil své první

³⁹ iTeplice.cz; 7. března 2012 [online].

topografické mapy. Na velitelství si všimli jeho kartografických prací a Payer byl poslán do Vojenského zeměpisného ústavu. Postupně se stal známým kartografem a horolezcem a byl vyzván, aby se připojil k několika objevitelským výpravám.

Po úspěšném návratu z německé polární expedice proslul Payer i jako polární badatel. Hora, kterou zdolal z Fjordu císaře Františka Josefa, po něm byla pojmenována jako Payerův štít, dnes Payers Bjerg. Po tomto úspěchu ho Rakousko pověřilo vedením dalších výprav. V roce 1873 během výpravy k severnímu pólu narazil Payer se svou posádkou na neprobádané souostroví, které pojmenoval Země Františka Josefa. V nově objevené zemi Payer velkou část území zmapoval a pojmenoval řadu ostrovů a zálivů. V názvech zachytil i své rodné město, dodnes je na mapě souostroví k nalezení Teplický záliv na Rudolfově ostrově a Šanovský ostrov. Do rodných Teplic zajel Payer po expedici v roce 1874, zde mu bylo uděleno čestné občanství Teplic a Šanova. Později Payer výsledky své objevitelské výpravy zapsal a vytvořil tak podrobný cestopis. Když skončil s vojenskou službou, začal malovat. Jeho obrazy, na kterých jsou zachyceny polární oblasti a výjevy z expedic, ho proslavily víc, než samotné cestování.

Dům, ve kterém žil, je v Teplicích dodnes k nalezení. Jeho tehdejší název zněl U Jitřenky, dnes je z něj Hotel Payer.

SOCHOR Antonín

(1914 –1950)

Antonín Sochor se narodil v Lohbernu před 1. světovou válkou. Válka z velké části poznamenala jeho život. Sochorovi rodiče neměli dostatek peněz, proto se Sochor musel vzdát studia na Obchodní akademii v Teplicích. Nastoupil poté jako stavební dělník v Duchcově. Roku 1936 narukoval na vojnu. Sochor těžce nesl okupaci, během které nemohl bránit svou vlast proti nepřátelskému Německu. Než utekl do Krakova, kde se přidal k československým vojákům, stačil ještě shodit do rybníka tehdejšího nacistického starostu Duchcova. Od roku 1941 s vojskem bojoval u Sokolova, Kyjeva, Bílé Cerkve a u Dukly. Za účast v osvobození Kyjeva byl vyznamenán titulem Hrdina Sovětského svazu. Za své hrdinské činy obdržel řadu dalších vyznamenání a v roce 1946 získal také čestné občanství města Duchcova. V letech 1948 a 1949 řídil výcvik židovských dobrovolníků z organizace Hagana. Jakmile ochladly vztahy mezi komunistickým Československem a Izraelem, začal Sochor totalitnímu režimu v nové republice překážet a byl odvolán. V roce 1950

zemřel při automobilové havárii. Vzhledem k dřívějším útokům na jeho osobu se pravděpodobně nejednalo o nešťastnou náhodu, ale o plánovaný atentát. Okolnosti jeho smrti jsou však dodnes nevyjasněné.

VODIČKA Statkář

Vodička byl jedním z nejvýznamnějších statkářů v katastru Řetenic. V době okupace, jako jeden z mála českých vlastenců, zůstal na území Sudet a nikdy nepřijal německé občanství ani národnost. Po převratu 1948 dál hájil soukromé vlastnictví půdy až do násilné konfiskace v 50. letech.